

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Szkoła Podstawowa nr 2 im. M. Kopernika w Łobzie

„Uśmiech w oczach dziecka”

Innowacyjny program nauczania

dla uczniów

o specjalnych potrzebach edukacyjnych

z wykorzystaniem nowoczesnych metod

diagnozy i terapii

*„Powierzyłem wam ludzkie dzieci nie po to,
żeby kiedyś ocenić, ile wiedzy zdolaliście im przekazać,
ale po to, żeby radować się widząc jak wstają.”*

Antoine de Saint Exupery

Spis treści:

Przesłanie programu.....	3
Wstęp.....	4
1. Charakterystyka programu.....	5
2. Charakterystyka uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.....	6
3. Uwagi o realizacji.....	7
4. Cele programu.....	10
5. Procedury osiągnięcia celów.....	11
6. Formy realizacji	17
7. Materiał nauczania oraz przewidywana skuteczność programu.....	18
8. Ewaluacja	37

Przesłanie programu

Podstawą programu jest założenie, że człowiek pomimo swej podmiotowości jest częścią społeczeństwa. I jeżeli chce żyć harmonijnie i godnie, to nie może żyć poza zasadami i normami obowiązującymi wśród otaczających go ludzi. Uczenie się jest więc z jednej strony cudownym poznawaniem świata, procesem polegającym na lepszym jego zrozumieniu - by stawał się przyjazny, a z drugiej strony - przyjmowaniem zasad i reguł obowiązujących wszystkich, także dzieci.

U podstaw programu leży głębokie przekonanie, że wszyscy jesteśmy istotami behawioralnymi, tzn. zachowującymi się i nasze zachowanie jest wyuczone. Prawo to dotyczy nawet osób, które z uczeniem się jako procesem mają problemy. Osobami takimi są dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Ich zachowania są wyuczone, ale proces zdobywania wiedzy jest zaburzony. Z tego względu, by uczenie ich było skuteczne, by odnosiły sukces, potrzebują uporządkowanego środowiska i wyrazistych wskazówek, co jest dobre a co nie. Owego wartościowania dokonują osoby dorosłe - rodzice, nauczyciele, terapeuci - to oni wiedzą, jakie postawy są niezbędne, by żyć bezpiecznie, aktywnie i nie w izolacji. Jednocześnie to nauczyciel ponosi pełną odpowiedzialność za proces uczenia. To od niego zależy, w jaki sposób zaplanuje pracę, i na ile skutecznie owych zaplanowanych rzeczy będzie uczył. Praca z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się wymaga wysiłku i zaangażowania nauczyciela, zrozumienia ucznia, często również poświęcenia mu dodatkowego czasu. Warto podjąć ten trud pomimo różnych trudności, na które napotyka nauczyciel w swojej pracy.

mgr Jolanta Babyszko
mgr Małgorzata Bukato
mgr Sylwia Dynowska
mgr Agnieszka Kopańska
mgr Beata Maroszczuk
mgr Elżbieta Mazur
mgr Renata Mikul
mgr Ewa Piórko
mgr Mariola Rasińska
mgr Elżbieta Romej
mgr Monika Sufleta - Galczak
mgr Bożena Wójtowicz

Wstęp

W Szkole Podstawowej nr 2 w Łobzie obowiązek szkolny realizuje 431 uczniów w 18 klasach ogólnodostępnych. Wśród nich znajdują się uczniowie o specjalnych potrzebach edukacyjnych, posiadający opinie i orzeczenia PPP, orzeczenia lekarskie o niepełnosprawności zdrowotnej (przewlekle chorzy). Uczęszczają oni do:

- klas ogólnodostępnych,
- jednego oddziału specjalnego.

Uczniowie ci pochodzą głównie ze środowisk wiejskich i Domu Dziecka. Wymagają oni dostosowania metod pracy oraz odpowiedniej stymulacji. Rodzice nie są w stanie zapewnić im odpowiedniego wykształcenia, wskazać właściwej drogi rozwoju społeczno-emocjonalnego oraz wspierać w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami norm życia w społeczeństwie. Jedynie poprzez uczestnictwo w zajęciach proponowanych przez szkołę dzieci te mają możliwość rozwoju pod względem dydaktycznym, społecznym i wychowawczym.

Praca z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się wymaga wysiłku i zaangażowania nauczyciela, zrozumienia ucznia, często również poświęcenia mu dodatkowego czasu. W edukacji tych osób szczególnie ważne jest uczenie z zaangażowaniem wielu zmysłów, czyli uczenie polisensoryczne oraz jak najwcześniejsze poddanie dziecka rehabilitacji psychomotorycznej w celu usprawnienia i zharmonizowania współdziałania sfer motoryki i psychiki dziecka. Wśród dzieci upośledzonych umysłowo występuje duża różnorodność w zakresie rozwoju poszczególnych procesów orientacyjno - poznawczych, intelektualnych, wykonawczych.

Terapia pedagogiczna, to specjalistyczne działania mające na celu niesienie pomocy dzieciom ujawniającym różnego rodzaju nieprawidłowości rozwoju i zachowania. Zaburzenia te koryguje się poprzez odpowiednie oddziaływania specjalistyczne o charakterze psychologiczno-pedagogicznym oraz profilaktyczno-wychowawczym. Jest to szczególnie ważne na początku kariery szkolnej dziecka. Brak osiągnięć w nauce, częste niepowodzenia zazwyczaj wiążą się z trudnościami w czytaniu, pisaniu, liczeniu i innych czynnościach szkolnych. W celu eliminowania niepowodzeń szkolnych oraz ich ujemnych konsekwencji oddziałuje się za pomocą odpowiednio dostosowanych zabiegów pedagogicznych wspieranych zajęciami artystycznymi.

Charakterystyka programu

Zasadniczym aktem prawnym regulującym działania edukacyjne jest Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla sześcioletnich szkół podstawowych oraz stanowiąca punkt wyjścia do opracowania programów nauczania.

Program skierowany jest do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Przewiduje utworzenie dodatkowego oddziału specjalnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, jak również realizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

Podstawę prezentowanego programu stanowią cele, zadania i oczekiwane osiągnięcia uczniów. Uwzględnia on podstawowe informacje dotyczące charakterystyki uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, proponowane metody pracy do wykorzystania przez nauczycieli, poprzez które będzie realizowany materiał nauczania. Pozostawia nauczycielowi swobodę w projektowaniu procesu dydaktycznego, w opracowaniu i doborze najskuteczniejszych metod i środków do realizacji treści programowych i wykraczających poza program. O doborze materiału nauczania i stopniu jego uszczegółowienia będzie decydował nauczyciel. Nauczyciel będzie także dostosowywał sytuacje dydaktyczne.

Program zaleca utrzymanie kierunku wyznaczonego przez cele ogólne i cele szczegółowe, dopuszcza różną interpretację materiału nauczania.

Charakterystyka uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych to dzieci, które potrzebują zindywidualizowanego lub indywidualnego programu edukacji i terapii, specjalnych metod i technik uczenia, pomocy i specjalnie dostosowanego do ich możliwości czasu i miejsca do nauki. W edukacji tych osób szczególnie ważne jest uczenie z zaangażowaniem wielu zmysłów, czyli uczenie polisensoryczne oraz jak najwcześniejsze poddanie dziecka rehabilitacji psychomotorycznej w celu usprawnienia i zharmonizowania współdziałania sfer motoryki i psychiki dziecka. Wśród dzieci upośledzonych umysłowo o tym samym ilorazie inteligencji występuje duża różnorodność w zakresie rozwoju poszczególnych procesów orientacyjno - poznawczych, intelektualnych, wykonawczych. Należy zdać sobie sprawę, że upośledzenie umysłowe w połączeniu z dysharmonijnym rozwojem funkcji psychofizycznych niekorzystnie wpływa na naukę szkolną i przystosowanie społeczne dziecka. W tej sytuacji konieczne jest więc zastosowanie w pracy dydaktycznej metody, która by:

- rozwijała aktywność dziecka,
- działała stymulująco na rozwój wszystkich analizatorów,
- wpływała na powstanie koordynacji ruchowo-słuchowo-wzrokowej,
- uczyła zachowań społecznych,
- działała tonizująco na system nerwowy dziecka.

Kryteria diagnostyczne dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi:

1. Kryterium organiczne:

- Uczniowie z dysfunkcjami ruchowymi – dzieci i młodzież z zaburzeniami w rozwoju motoryki małej (artykulatory, manipulacja) i motoryki dużej (nadmierne bądź niskie napięcie mięśniowe, synkinezje, stereotypie ruchowe, brak koordynacji ruchowej).
- Uczniowie z dysfunkcjami wzrokowymi – dzieci i młodzież niedowidzące i niewidome.
- Uczniowie z dysfunkcjami słuchowymi – dzieci i młodzież niedosłyszające i głuche.
- Uczniowie z dysfunkcjami CUN – dzieci i młodzież z mózgowym porażeniem dziecięcym, epilepsją, afazją dziecięcą.
- Uczniowie z deficytami rozwojowymi w zakresie poszczególnych funkcji poznawczych – dzieci i młodzież z dysleksją rozwojową.

- Uczniowie przewlekłe chorzy.
2. Kryterium psychiczne (psychologiczne):
- Uczniowie szczególnie uzdolnieni.
 - Uczniowie upośledzeni umysłowo.
 - Uczniowie z zaburzeniami rozwoju psychicznego – dzieci z zaburzeniami rozwoju mowy i języka, ze specyficznymi zaburzeniami rozwoju umiejętności szkolnych i funkcji motorycznych.
 - Uczniowie z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi – dzieci autystyczne, z zaburzeniami dezintegracyjnymi, hiperkinetycznymi.
 - Uczniowie z zaburzeniami zachowania i emocji – dzieci z nadpobudliwością ruchową, z zaburzonym zachowaniem, z zaburzeniami emocjonalnymi, z zaburzeniami funkcjonowania społecznego. *(w oparciu o DSM-IV i ICD-10)*

DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - Fourth Edition) Kryteria klasyfikacji zaburzeń psychicznych, opublikowane przez Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne w 1994 roku. Służą jako podstawa diagnozy chorób psychicznych. W podręczniku DSM-IV obok kryteriów diagnostycznych uwzględniono także opis zaburzeń i wytyczne do terapii.

Innym dużym systemem klasyfikacyjnym stosowanym w psychologii klinicznej i w psychiatrii jest system prezentowany w Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych (ICD-10). Ostatniej rewizji DSM (DSM-IV) dokonano w celu skoordynowania terminologii z terminologią ICD-10.

Uwagi o realizacji

Punktem wyjściowym postępowania terapeutycznego będzie dokładna opisowa diagnoza danego ucznia, uzupełniona obserwacjami pedagogicznymi oraz badaniami lekarskimi, w razie potrzeby również specjalistycznymi. Wytyczone działania będą w trakcie realizacji weryfikowane, modyfikowane i uszczegóławiane.

Zadania nauczyciela:

- zapoznanie się z diagnozą zawartą w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej;
- analiza opinii, uświadomienie sobie trudności i ograniczeń jakie mogą pojawić podczas realizacji zadania; (co uczeń jest w stanie zrobić a czego nie jest w stanie wykonać)
- obserwacja trudności ucznia, konsultacja ze specjalistami (psychologiem, pedagogiem, logopedą);
- podjęcie wysiłku dostosowania wymagań edukacyjnych oraz metod pracy do indywidualnych potrzeb ucznia;
- realne planowanie procesu kształcenia, na bieżąco modyfikowanie planów dydaktycznych;
- systematyczna praca z uczniem, niwelowanie trudności;
- ocenianie wspierające ucznia, w odniesieniu do wymagań edukacyjnych z uwzględnieniem jego możliwości i ograniczeń;
- współpraca z wychowawcą klasy i innymi nauczycielami z zespołu uczącego w danej klasie oraz rodzicami.

Podczas zajęć z dzieckiem:

- stworzony zostanie psychiczny klimat, który umożliwi odreagowanie negatywnych reakcji i emocji powstałych na skutek niepowodzenia w nauce i, czasami, dezaprobaty otoczenia,
- stosowane będą indywidualne zabiegi dydaktyczne, wychowawcze i psychoterapeutyczne,
- stopniowane będą trudności w wykonywaniu poszczególnych zadań bez ograniczenia czasowego,

- wszelkie działania ukierunkowane będą na osiągnięcie sukcesu i zadowolenia,
- wynagradzane będą wysiłek i praca bez względu na osiągnięte efekty.

Zatem należy kierować się tutaj następującymi zasadami:

- zasada indywidualizacji oddziaływań
- zasada zapewniająca dziecku poczucie bezpieczeństwa
- zasada podmiotowości
- zasada uwzględniająca nieharmonijny rozwój dziecka
- zasada nieprzeciążania dziecka
- zasada stopniowania trudności
- zasada powtarzania i utrwalania czynności
- zasada wzbudzania motywacji.

Cele programu

Cel główny:

Stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju umysłowego, psychicznego, społecznego uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cele szczegółowe:

- wsparcie uczniów pochodzących z rodzin niewydolnych wychowawczo;
- wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych zgodnie z jego możliwościami rozwojowymi oraz wrodzonym potencjałem;
- stymulowanie wszechstronnego rozwoju dziecka drogą działalności plastyczno – konstrukcyjnej, rozwijanie zdolności i zainteresowań oraz czynne uczestnictwo w kulturze;
- kształtowanie umiejętności pozwalających dzieciom z dysfunkcjami na samodzielne funkcjonowanie w środowisku;
- stworzenie warunków do rozwijania zainteresowań i zagospodarowania czasu wolnego.

Procedury osiągnięcia celów – opis wybranych metod pracy z uczniami

Metoda Dobrego Startu

Metoda ta spełnia wszystkie psychopedagogiczne założenia, zaspakaja potrzeby dzieci. Należy do metod edukacji i terapii angażujących uczenie się polisensoryczne. Aktywizuje funkcje uczestniczące w procesie czytania i pisanie oraz współdziałanie między nimi, czyli integrację wzrokowo-słuchowo-dotykowo-kinetyczno-ruchową. Istotną rolę pełnią tu trzy podstawowe elementy: element wzrokowy (znak graficzny), element słuchowy (piosenka) i motoryczny (realizacja znaku graficznego z rytmem piosenki). Ćwiczenia wprowadzane są kolejno, ze stopniowym zwiększeniem trudności. Wyróżnia się w nich części: wprowadzającą, właściwą oraz zakończeniową.

Metoda Dennisona – kinezylogia edukacyjna

To uczenie metodami aktywizującymi włączania naturalnych mechanizmów integracji umysłu i ciała poprzez specjalnie zorganizowane ruchy. Skierowana jest do wszystkich osób zainteresowanych rozwojem potencjału fizycznego i umysłowego niezależnie od wieku i zawodu. Kinezylogia edukacyjna staje się coraz bardziej popularna w terapii dzieci ze specyficznymi trudnościami w nauce czytania. Metodę stosuje się również w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi.

Metoda oparta jest na trzech prostych założeniach:

1. Nauka jest naturalną, przyjemną sferą działalności kontynuowaną przez całe życie.
2. W naszym ciele ukryte są blokady, które utrudniają nam naukę, uniemożliwiają także łagodne przejście przez stresy.
3. Wszyscy, w pewnej mierze, mamy trudności w uczeniu się, lecz do tej pory nie czyniliśmy żadnych starań, aby je usunąć (te blokady mogą trwać przez całe życie, jeśli nie podejmiemy się zmiany tego stanu rzeczy). Właściwie rozpoznane blokady mogą zostać usunięte, pod warunkiem prawidłowo prowadzonego treningu.

Metoda W. Sherborne

Zajęcia prowadzone tą metodą stanowią element doskonałej zabawy. Dając chwile odprężenia, są czynnikiem w rozładowaniu napięć i tym samym obniżają spastyczność. Zalecana jest dzieciom o zaburzonym schemacie ciała. W proponowanych ćwiczeniach

dochodzi do integracji własnego ciała i jego poznania (ważne tu jest wycucie centralnej części ciała tj. brzucha i tułowia). Poczucie wzajemnej bliskości ćwiczących partnerów, ułatwia akceptację niedoskonałej cielesności dziecka. Ćwiczenia dają poczucie bezpieczeństwa oraz zaufania do siebie i do innych. Wykonywane w grupie, budują więzi grupowe i interpersonalne.

W metodzie wyróżnia się cztery grupy ćwiczeń:

- ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała
- ćwiczenia pomagające zdobyć pewność siebie
- ćwiczenia ułatwiające nawiązanie kontaktu i współpracy z partnerami grupy
- ćwiczenia twórcze.

Metoda Kepharta

Opisuje szczegółowo zadania pozwalające na obserwację percepcyjno-motoryczną w zachowaniu się dziecka. Podawane są również wskazania do stosowania odpowiednich ćwiczeń w razie stwierdzonych opóźnień rozwojowych. Wiele spośród proponowanych interesujących ćwiczeń Kepharta może być wprowadzonych i obecnie jest w nauczaniu dzieci, u których obserwuje się trudności w szkole.

Metoda Marii Montessori

Podstawą tej metody jest nauczanie wielozmysłowe, uczenie przez działanie – dzieci zdobywają wiedzę i praktyczne umiejętności poprzez własną aktywność, w przemyślanym środowisku pedagogicznym, przy współpracy z nauczycielami.

Metoda Frostig

Celem tej metody jest usprawnianie koncentracji uwagi dziecka, ćwiczenie precyzyjności wykonywanych ruchów oraz wytrwałości w wykonywaniu zadań. Większą część pracy stanowią zadania z użyciem ołówka i papieru, jednak poprzedzone są one ćwiczeniami wstępnymi, które mają pobudzić ciało do aktywności podczas rysowania. Do ćwiczeń tych zaliczamy m.in. zabawy z wykorzystaniem lustra, elementy gimnastyki, zabawy manipulacyjne, zabawy paluszkowe, wiersze i piosenki połączone z zabawami. Przebieg i rodzaj ćwiczeń w metodzie Frostig zależy od indywidualnych predyspozycji dziecka.

Metoda malowania 10 palcami

Podstawową zasadą malowania palcami jest uzyskiwanie efektów graficznych poprzez manipulację farbami przy bezpośrednim użyciu dłoni i palców.. Zasadniczą cechą wyróżniającą tę metodę od innych metod ekspresji twórczej jest to, że daje ona dziecku duże możliwości wypowiedzenia się przy minimalnym wręcz wymaganiu dotyczącym umiejętności i sprawności technicznych.

Metoda 18 struktur wyrazowych

Przeznaczona jest do jednoczesnego ćwiczenia czytania i pisania na tym samym materiale leksykalnym, w oparciu o uaktywnianie - w równej mierze - analizatorów: wzrokowego, słuchowego i kinestetyczno-ruchowego. W omawianej metodzie przestrzegane jest stopniowe i rozłożone w czasie poznawanie wyrazów o konkretnej, jednakowej na danym etapie pracy, budowie literowo-sylabowej. Poznawanie to oparte jest o bogaty i różnorodnie zaprezentowany materiał słowny.

Rodzaje terapii zajęciowej:

Wspomaganie psychologiczne

Praca psychologa skierowana jest do czterech podstawowych grup odbiorców: dzieci - uczniów naszej szkoły, ich rodzin, nauczycieli pracujących w szkole, lokalnego środowiska. O ile w przypadku trzech pierwszych grup odbiorców nacisk położony jest na szeroko rozumianą pomoc psychologiczną, o tyle praca w środowisku lokalnym związana jest z edukacją - upowszechnianiem wiedzy i postaw tolerancji wobec osób niepełnosprawnych. Wraz ze zmianami grupy dzieci uczęszczających do szkoły i związanymi z tym zmianami problematyki, poszczególne działy pracy zespołu zajmują różne miejsce w poszczególnych latach. Różne zagadnienie dominują w różnych latach także w zależności od szczegółowych zadań wychowawczych realizowanych w danym roku.

Terapia logopedyczna

Ukierunkowana jest na usunięcie wszelkich zakłóceń zaburzających proces komunikacji. Zajęcia z uczniami mają na celu niwelować trudności w porozumiewaniu się, wynikające z różnorodnych wad wymowy. Ćwiczenia logopedyczne mają na celu kształtowanie poprawnej artykulacji, rozwijanie słownictwa i ułatwianie komunikacji z otoczeniem.

Ludoterapia

Terapia wykorzystująca gry i zabawy, w których uczestniczą podopieczni. Stanowi ważny element szczególnie w terapii dzieci jako, że jest naturalną aktywnością przejawianą przez nie. Wyzwała wiele emocji i uczuć. Podejmowana zazwyczaj dobrowolnie może stanowić doskonały punkt wyjścia do wspólnej pracy terapeuty z podopiecznym.

Muzykoterapia

Terapia wykorzystująca muzykę - słuchanie, tworzenie, śpiewanie, granie. Muzyka działa na człowieka jako zjawisko fizyczne, a więc określony zbiór drgań akustycznych, wzbudzających konkretne reakcje fizyczne, w połączeniu z jednoczesnymi reakcjami psychicznymi. Bierny lub czynny kontakt z muzyką wywołuje odpowiednie doznania emocjonalne, którym towarzyszą przemiany biochemiczne i reakcje wegetatywne. Silny rezonans emocjonalny, wegetatywny i neurofizjologiczny na muzykę wyjaśniany jest ścisłym połączeniem organu słuchu, wzgórza i układu limbicznego (odpowiadającego za nasze emocje) w mózgu.

Dramatoterapia, psychodrama

Terapia wykorzystująca elementy teatru i dramy polega na przygotowywaniu przez podopiecznych przedstawień teatralnych i udział w nich. Ważnym elementem jest dyskusja nad tym co się wydarzyło na scenie i jakie towarzyszyły temu uczucia. Dzięki temu problem zostanie "przepracowany".

Biblioterapia

Biblioterapia opiera się głównie na wykorzystaniu terapeutycznych wartości literatury. Jest to wykorzystanie książek do pomocy ludziom w rozwiązywaniu ich osobistych problemów, forma psychicznego wsparcia, rodzaj oparcia w procesie osiągnięcia bezpieczeństwa, środek do realizacji potrzeb. To zamierzone działanie zmierzające do realizacji celów rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych, profilaktycznych i ogólnorozwojowych.

Biblioterapia:

- pokazuje, że czytelnik nie jest pierwszym ani jedynym człowiekiem, który ma problem;

- pozwala czytelnikowi dostrzec, że istnieją różne sposoby rozwiązania jego problemu;
- pokazuje czytelnikowi, co jest niezbędne dla rozwiązania jego problemu;
- pomaga zrozumieć motywy postępowania ludzi – nie wyłączając samego czytelnika – znajdujących się w różnych warunkach i uwikłanych w szczególne sytuacje;
- pomaga dostrzec wartość zawartą w ludzkim doświadczeniu;
- zachęca czytelnika do realistycznego spojrzenia na swoją sytuację.

Choreoterapia

Terapia wykorzystująca taniec, można tu także zaliczyć tańce integracyjne - promowane przez Polskie Stowarzyszenie Pedagogów Zabawy - Klanza. Należy do niewerbalnych metod pracy z dziećmi i dorosłymi, które pozwalają diagnozować, wspomagać leczenie, a także stymulować harmonijny rozwój psychofizyczny człowieka. Celem choreoterapii jest korekta zaburzeń psychomotorycznych i poprawa kontaktów społecznych. Wśród czynników, które mają największy wpływ na dziecko w tej terapii autorzy wymieniają: ruch, muzykę, czas, przestrzeń, dotyk, grupę i terapeutę, a także harmonijne angażowanie różnych sfer, jak sfera motoryczna, psychiczna, emocjonalna, poznawcza, motywacyjno - wolicjonalna, duchowa. Dobór form ruchowych i muzycznych wyznaczają cele terapeutyczne. Program ruchowy składa się z tańców, ćwiczeń muzyczno - ruchowych, improwizacji ruchowych oraz zabaw ruchowych. Do walorów tej metody należy zaangażowanie wielu zmysłów: wzroku, słuchu, zmysłu kinestetycznego i zmysłu dotyku. Daje też możliwość docierania do problemów emocjonalnych dziecka poprzez wiele wymienionych już sfer odczuć.

Arteterapia

Podstawowym celem arteterapii jest zapoznanie uczniów z możliwościami wyrażania emocji przez sztukę. Terapia wykorzystująca szeroko pojętą sztukę. W zajęciach arteterapii uczestniczą wszystkie dzieci niezależnie od wieku, sprawności intelektualnej i nasilenia zaburzeń emocjonalnych. Każde dziecko może być włączone do zajęć, korzystać i cieszyć się nimi na własnym poziomie. Ważne jest samo jego uczestnictwo w procesie twórczej aktywności - to, że coś rozpoczyna i kończy. Terapeuta nie ocenia bowiem wartości estetycznej jego wytworów, nie podlegają one żadnym zewnętrznym standardom (ładnie-brzydko, dobrze- źle, interesująco-nudno itp.). Tworzenie sztuki może pomóc uczestnikom

zajęć w poznaniu i określeniu siebie i swoich emocji, a także stać się głównym środkiem ekspresji emocjonalnej.

Ergoterapia

Właściwa "**terapia zajęciowa**" - stanowi oddzielną formę rehabilitacji. W ramach jej prowadzi się wiele różnych zajęć m. in.: rzeźbiarstwo, tkactwo, krawiectwo, wikliniarstwo oraz wszelkiego rodzaju prace ręczne. Wykorzystuje się tutaj również wszystkie pozostałe formy terapii zajęciowej.

Liczba godzin do pracy elementami wybranej metody:

Nazwa metody	Liczba godzin
Metoda Dobrego Startu	80
Metoda M. Montessori	59
Metoda Kepharta	54
Metoda Frostig	51
Metoda W. Sherborne	200
Metoda 18 struktur wyrazowych	108
Metoda Dennisona	140
Arteterapia	420
Biblioterapia	49
Ergoterapia	150
Socjoterapia	240
Psychoterapia	24
Malowanie 10 palcami	42
Metody komputerowe	60

Formy realizacji

Pomoc o charakterze dydaktyczno – wychowawczym udzielana będzie w następujących formach:

- a. zajęcia rozwijające wiedzę i umiejętności,
- b. zajęcia korekcyjno - kompensacyjne,
- c. zajęcia o charakterze psychologicznym i terapeutycznym – pedagogicznym wspierające rozwój ucznia,
- d. zajęcia logopedyczne,
- e. zajęcia rozwijające twórczą ekspresję artystyczną,
- f. zajęcia korygujące wady postawy,
- g. zajęcia korygujące wady postawy na basenie, w tym nauka pływania,
- h. wycieczki dydaktyczno – wychowawcze.

Realizację wymienionych form przewiduje się w ramach:

- zajęć edukacyjno - wychowawczych w klasie dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym,
- zajęć pozalekcyjnych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- zajęć pozaszkolnych dla wszystkich uczniów objętych wsparciem wynikającym z realizacji projektu.

Materiał nauczania oraz przewidywana skuteczność programu

Poprzez utworzenie dodatkowego oddziału dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i zastosowanie elementów różnorodnych metod diagnozy i terapii oraz organizowanie czasu wolnego uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dzięki bogatej ofercie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, zakłada się większą skuteczność oddziaływań dydaktyczno – wychowawczych, profilaktycznych, psychologicznych i terapeutycznych.

W ramach indywidualnych potrzeb uczniowie zostaną objęci *pomocą psychologiczną*.

Cel główny:

Objęcie pomocą uczniów posiadających opinie i orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej poprzez różne formy oddziaływań. Ukierunkowane one będą na wszystkie sfery rozwoju tj. intelektualną i emocjonalno-osobowościową/społeczną.

Przewidywane efekty oddziaływań:

Poprzez oddziaływania uczeń:

- bardziej uświadomi i rozwinie swoje mocne strony,
- rozwinie wiedzę dotyczącą słabszych obszarów funkcjonowania,
- rozwinie umiejętności identyfikacji własnych emocji i właściwego rozpoznawania ich,
- odważniej będzie komunikował swoje potrzeby i oczekiwania,
- lepiej będzie sobie radził z sytuacjami psychologicznie trudnymi, frustracją, stresem,
- rozwinie umiejętności społeczne takie jak: prośenie o pomoc, reakcje na zaczepki, pomoc innym.

Ponadto zdiagnozowani uczniowie objęci będą *terapią logopedyczną*.

Cel główny:

Terapia zaburzeń mowy u zdiagnozowanych uczniów oraz usprawnianie ich komunikacji werbalnej.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczeń:

- usprawni motorykę artykulatorów,
- usprawni kinestezję artykulacyjną,
- usprawni funkcje oddechowe,

- usprawni funkcje fonacyjne,
- zlikwiduje zdiagnozowane zaburzenia artykulacyjne,
- usprawni autokontrolę kinestetyczno-audytywno-werbalną,
- udoskonali wrażliwość słuchową w zakresie słuchu mownego i niewerbalnego,
- usprawni słuch fonemowy i fonematyczny,
- usprawni funkcje analizy i syntezy morfemowej, logotomowej, logotomowo-fonemowej, fonemowo-logotomowej, fonemowej,
- usprawni ogólne możliwości werbalizacyjne dziecka,
- nauczy się czytania metodą symultaniczno-sekwencyjną.

Dla wszystkich form programu zakłada się cele i przewidywane efekty ich realizacji:

1. „*W trosce o lepsze jutro*” - program edukacyjno-terapeutyczny dla dzieci przewlekle chorych przejawiających trudności w nauce i zaburzenia emocjonalno-społeczne.

Cel główny

Poprawa jakości życia dziecka przewlekle chorego; jego prawidłowego i harmonijnego rozwoju psychospołecznego, zapobieganie niekorzystnym wpływom choroby.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczeń:

- rozwinie empatię pozwalającą na rozumienie emocji innych osób i właściwe reagowanie na ich potrzeby,
- wzmocni poczucie własnej wartości,
- poprawi relacje w kontaktach koleżeńskich,
- będzie potrafił rozumieć i wyrażać własne uczucia,
- zredukuje przemoc i zachowania agresywne,
- rozwinie umiejętności komunikacyjne,
- nabędzie umiejętności lepszej współpracy z innymi,
- będzie miał bardziej przyjazny stosunek do ludzi i świata,
- poprawi swoje funkcjonowanie w otoczeniu,
- wzbogaci słownictwo i wiedzę,
- rozwinie percepcję słuchową, wzrokową, ruchową,
- poprawi integrację wzrokowo-słuchowo-dotykowo-kinetyczno-ruchową,
- rozwinie sprawność manualną i ruchową,

- poprawi koncentrację uwagi,
- poprawi pamięć wzrokową i słuchową,
- poprawi myślenie, spostrzegawczość, refleks i szybkość reakcji,
- będzie lepiej organizował działania,
- poprawi umiejętność korzystania z informacji (słowniki, encyklopedie, Internet).

2. „*W harmonii ze sobą i światem*” - program terapii pedagogicznej dla uczniów z niesprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym z zaburzonym rozwojem emocjonalno-społecznym oraz funkcjami percepcyjno – motorycznymi.

Cel główny:

Stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju umysłowego, psychicznego i społecznego dzieciom z utrudnieniami rozwojowymi, rozwoju na miarę ich możliwości.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

- poprawa funkcjonowania analizatorów: słuchowego, wzrokowego, kinestetyczno – ruchowego,
- postęp w rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych i ich integracji,
- dłuższa koncentracja oraz skupienie uwagi,
- poprawa stopnia rozumienia i zapamiętywania,
- bardziej rozwinięta samodzielność, motywacja do nauki,
- wzrost poczucia własnej wartości, pewności siebie, wiary we własne siły, bezpieczeństwa,
- poprawa integracji i komunikacji w grupie,
- większa umiejętność rozpoznawania i nazywanie uczuć i emocji oraz radzenia sobie z negatywnymi emocjami,
- wzrost umiejętności analizy problemu, samooceny i wyciągania wniosków,
- poprawa komunikacji i zachowań asertywnych,
- zmniejszenie częstotliwości występowania sytuacji konfliktowych i zachowań agresywnych,
- większa wrażliwość na potrzeby innych ludzi, lepsza empatia i zrozumienie,
- obniżenie napięcia lękowego i niepokoju,
- wzrost inteligencji emocjonalnej.

3. „**Terapia poprzez zabawę**” - program wspomagający rozwój psychospołeczny uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym.

Cel główny:

Wspomaganie dzieci i młodzieży w rozwoju i pojmowaniu rzeczywistości poprzez realizację celów rozwojowych, edukacyjnych i terapeutycznych.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Uczeń, dzięki zajęciom z zakresu socjoterapii:

- nauczy się samoakceptacji i akceptacji innych,
- zaspokoi potrzeby akceptacji, aktywności, przeżywania satysfakcji,
- nauczy się współpracy w grupie,
- pozna swoje możliwości i zainteresowania,
- wyrobi nawyk słuchania i dostosowywania się do poleceń wydawanych przez prowadzącego zajęcia,
- lepiej poradzi sobie z emocjami,
- zdobędzie nowe doświadczenia,
- będzie swobodniej wyrażać swoje uczucia,
- nauczy się korzystać z pobudzonej wyobraźni i fantazji,
- usprawni działanie w zakresie małej i dużej motoryki,
- poprawi werbalizację,
- nabędzie umiejętność łatwiejszego komunikowania się ze środowiskiem.

4. „**Baw się i ucz**” – program zajęć aktywności zabawowo – dramowych dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cel główny:

Wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych zgodnie z jego możliwościami rozwojowymi oraz wrodzonym potencjałem.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczeń w miarę swoich możliwości psychofizycznych powinien:

- nazywać i wyrażać własne potrzeby, emocje i uczucia,
- porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób (werbalnie i pozawerbalnie),
- znać i przestrzegać normy społeczne,
- zachowywać się stosownie do określonej sytuacji,

- recytować krótkie rymowanki,
- analizować, porównywać, uogólniać zdarzenia i zachowania,
- współpracować w grupie rówieśniczej.

5. „*Kolorowy świat*” - program zajęć plastyczno – technicznych.

Cel główny:

Stymulowanie wszechstronnego rozwoju dziecka drogą działalności plastyczno – konstrukcyjnej, rozwijanie zdolności i zainteresowań oraz czynne uczestnictwo w kulturze.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczniów:

- przedstawia swoje doświadczenia o otaczającym świecie,
- wyraża swoje przeżycia w różnorodnych formach,
- zna techniki plastyczne oraz posługuje się nimi w praktyce,
- żywo reaguje na dzieła plastyczne, ocenia je, dostrzega ich treść i formę,
- uczy się pracy w grupie,
- jest odpowiedzialne i systematyczne, wiedząc, że sukcesy odnosi się poprzez pracowitość,
- sprawnie posługuje się narzędziami i wykorzystuje materiały.

6. „*W krainie liczb i łamigłówek*” - program dla dzieci z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym i lekkim.

Cel główny:

Kształtowanie i rozwijanie u uczniów funkcji poznawczo – operacyjnych. oraz doskonalenie elementarnych pojęć matematycznych, niezbędnych do funkcjonowania w środowisku.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczniów:

- orientuje się w schemacie własnego ciała; wskazuje prawą i lewą stronę,
- określa położenie przedmiotów w stosunku do własnego ciała,
- analizuje wzajemne położenie przedmiotów słownie i w działaniu,
- wyodrębnia cechy wielkościowe i je porównuje,
- rozpoznaje podstawowe figury geometryczne w otoczeniu (koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt) i je rysuje,

- kopiuje wzory i układanki o wyraźnym geometrycznym wzorze,
- układa wzory i ornamenty,
- przelicza przedmioty,
- porównuje liczebność zbiorów używając określeń: mniej, więcej, tyle samo,
- przelicza przedmioty po 2, 3, 5, 10,
- pisze i czyta liczby w zakresie 100,
- wykonuje dwa podstawowe działania arytmetyczne – dodawanie, odejmowanie, w zakresie 100 bez przekroczenia progu dziesiątkowego,
- zapisuje dane z praktycznych doświadczeń dotyczących mierzenia, ważenia, płacenia, określania czasu,
- rozpoznaje wartości monet i banknotów,
- mierzy różnymi sposobami odległości,
- posługuje się linijką,
- mierzy w litrach,
- odczytuje temperaturę,
- waży w kilogramach,
- rozwiązuje proste problemy matematyczne w życiu codziennym.

7. **„Będę dobrą gospodynią”** -program zajęć przysposabiających do pracy prowadzony metodą ergoterapii.

Cel główny:

Wykształcenie u dziewcząt praktycznych umiejętności kulinarnych niezbędnych w dorosłym życiu.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Efektem powinna być wykształcona u uczennic umiejętność gotowania, jak i ogólnie przyjętej pracy w kuchni.

Poprzez działania uczennice:

- zostaną wyposażone w umiejętności praktyczne pozwalające im na samodzielne korzystanie z urządzeń technicznych powszechnego użytku, zgodnie z ich przeznaczeniem,
- zdobędą niezależność życiową w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych np. potrzeby głodu,
- rozwiną zmysły: wzroku, smaku i zapachu.

8. „*Świat nitką i papierem malowany*” – program dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cel główny:

Wyrabianie u uczniów sprawności manualnych w połączeniu z twórczą pracą myślową podczas zabaw nitką, sznurkiem i papierem.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczeń będzie:

- ciął po linii krzywej i prostej,
- malował formy koliste, faliste, duże kontury rysunków,
- wiązał podstawowe sploty makramy, a następnie tworzył bransolety, kwietniki, ozdoby ścienne,
- zaginał papier po linii prostej, tworzył z papieru rośliny, zwierzęta – orgiami,
- posługiwał się igłą i nitką,
- wyszywał podstawowe figury geometryczne np. koło, kwadrat,
- sprawnie posługiwał się przyrządami kreślarskimi typu linijka, cyrkiel,
- potrafił kalkować i obrysowywać szablony, wycinać na ich podstawie elementy kwiatów, a następnie łączyć je za pomocą drucików i taśmy florystycznej.

9. „*Zaczarowany świat ortografii*” - program zajęć dla uczniów mających trudności w czytaniu i pisaniu.

Cel główny:

Stymulowanie ogólnego rozwoju ucznia i usprawnianie funkcji ważnych w procesie uczenia się czytania i pisania

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania nastąpi:

- wzrost poziomu umiejętności szkolnych,
- wzrost tempa, poprawności i płynności czytania i pisania,
- poprawa grafiki pisma,
- poprawa rozumienia czytanego tekstu,

- utrwalenie znajomości stosowania zasad ortograficznych,
- podniesienie motywacji do nauki,
- doskonalenie umiejętności radzenia sobie z napięciem emocjonalnym.

10. „*Szczęśliwy świat tworzenia*” – program terapii przez sztukę dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cel główny:

Pomoc dzieciom w likwidowaniu napięć, odreagowaniu negatywnych emocji, integracji różnorodnych doznań i przykrych doświadczeń.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczniów:

- wyraża swoje myśli, emocje, przeżycia w sposób społecznie akceptowany,
- przeżywa sukces,
- czuje się zauważony i doceniony,
- nabywa większej pewności siebie,
- podwyższa własny poziom samooceny i samoakceptacji,
- nawiązuje prawidłowe kontakty rówieśnicze,
- jest wrażliwy na potrzeby innych,
- potrafi pracować i bawić się w grupie,
- rozwija własną wrażliwość estetyczną,
- rozwija swoje zainteresowania i uzdolnienia,
- potrafi być samodzielny i kreatywny,
- zna różne materiały plastyczne i potrafi je wykorzystać w sposób twórczy,
- posiada umiejętności plastyczne,
- posiada większy zakres możliwości komunikacyjnych,
- posiada umiejętności twórczego i ciekawego spędzania wolnego czasu,
- potrafi relaksować się i odpoczywać przy muzyce.

11. Program *zajęć korekcyjnych na basenie*.

Cel główny:

Wdrożenie nawyku przyjmowania prawidłowej postawy ciała, korygowanie wad oraz nauka pływania różnymi stylami.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania:

- zwiększy się świadomość zdrowotna uczniów i ich rodziców/opiekunów w zakresie wad postawy oraz odpowiedzialności za stan sylwetki i zdrowia,
- nastąpi korekta istniejących wad postawy i zaburzeń statyki ciała,

Uczeń:

- opanowuje podstawowe style pływania,
- kształci nawyk i potrzebę aktywnego wypoczynku,
- wyrabia nawyk przyjmowania prawidłowej postawy,
- nabywa umiejętności współdziałania,
- poprawia relacje społeczne.

11. „*Cale ciało żyć by chciało*” - program zajęć gimnastyki korekcyjnej

Cel główny:

Wytworzenie u ucznia nawyku prawidłowej postawy ciała przez skorygowane działanie korekcyjno - kompensacyjne, przez różne formy aktywności fizycznej indywidualnej i zespołowej oraz woli systematycznego uczestniczenia w zajęciach gimnastyki korekcyjno - kompensacyjnej wspieranej zainteresowaniem rodziców i przy ich udziale.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczeń:

- umie prawidłowo ułożyć swoje ciało względem punktu odniesienia we wszystkich pozycjach (niska, średnia, wysoka),
- umie korygować postawę odcinkową (głowa – barki, ramiona – klatka piersiowa, brzuch – grzbiet, ustawienie nóg i stóp),
- umie prawidłowo reagować na komendy,
- potrafi utrzymać prawidłową sylwetkę, w trakcie ćwiczeń, zabaw i gier, chodzie, marszu, truchcie i biegu, nie tylko na zajęciach w szkole ale przede wszystkim poza nią,
- zna i stosuje ćwiczenia przeciwdziałające jego indywidualnej wadzie,
- dokonuje autoedukacji i samokontroli nawyku przyjmowania prawidłowej postawy w różnych sytuacjach życiowych,

- zna zasady obowiązujące w ćwiczeniach, zabawach i grach kształtujących jego prawidłową postawę,
- potrafi bezpiecznie współpracować z partnerem w zespole oraz grupie podczas ćwiczeń i zadań kształtujących nawyk prawidłowej postawy,
- jest świadomy potrzeby systematycznego uprawiania ćwiczeń korekcyjno – kompensacyjnych wpływających.

12. **Turnus rehabilitacyjny** ogólnousprawniający z programem relaksacyjno - wypoczynkowym dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cel główny:

Aktywna rehabilitacja uczestników turnusu połączona z wypoczynkiem i relaksacją oraz kształtowaniem umiejętności społecznych.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczniowie:

- polepszą warunki zdrowotne,
- zmniejszą ograniczenia wynikające z niepełnosprawności,
- udoskonalą samoobsługę,
- rozwiną poczucie przynależności do grupy,
- wykształcą umiejętności współdziałania i odpowiedzialności za grupę,
- nabędą większej pewności siebie i poczucia własnej wartości,
- wykształcą wrażliwość na piękno przyrody,
- udoskonalą umiejętność przestrzegania zasad bezpieczeństwa, ustalonych norm i zasad dotyczących zachowania.

13. **„Pojadę – zobaczę – zapamiętam”** - cykl zajęć dydaktyczno - wychowawczych w formie jednodniowych wycieczek dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Cel główny:

Wszechstronny rozwój młodego człowieka.

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

Poprzez działania uczniów:

- odbierze świat za pomocą różnych zmysłów,

- pobudzi swoją aktywność poznawczą i twórczą,
- polepszy swoje wyniki dydaktyczne i wychowawcze,
- wykształci społecznie pożądane postawy i zachowania, w tym: podczas wycieczek, spacerów, uważnego słuchania,
- połączy zdobytą wiedzę teoretyczną z działaniem praktycznym,
- wykształci umiejętność współżycia i współdziałania w zespole,
- bezpieczne i kulturalnie będzie zachowywał się w autokarze, w drodze, itp.,
- nauczy się obserwować środowisko przyrodnicze oraz wykorzystywać czas wolny na łonie przyrody.

Ewaluacja

Realizując założenia programu należy brać pod uwagę głównie zaangażowanie uczniów w proces poznawania, chwalić ucznia za każde osiągnięcia, dodawać wiary we własne siły i możliwości. W związku z tym ocena uczniów ma służyć zachęcaniu ich do pracy na tego rodzaju zajęciach. Dla ucznia ma to być motywacja do dalszej pracy, a dla nauczyciela sprawdzian skuteczności stosowanych form i metod pracy. Nauczyciel dokonuje obserwacji ciągłej, całościowej i kompleksowej ucznia, prowadzi z nim rozmowę i gromadzi wytwory jego pracy.

Celem ewaluacji programu będzie:

- Skuteczność stosowanych form i metod pracy;
- Praktyczność i użyteczność zagadnień; • Innowacyjne osiągnięcie celów.

Programy zajęć

„W trosce o lepsze jutro”

**Program edukacyjno-terapeutyczny dla dzieci przewlekle chorych
przejawiających trudności w nauce i zaburzenia emocjonalno-społeczne.**

Wstęp

W życiu każdego dziecka długotrwała choroba jest czynnikiem stresogennym i lękotwórczym, często utrudniającym prawidłowe funkcjonowanie społeczne zarówno w środowisku domowym, jak i szkolnej grupie rówieśniczej. Wpływa także na jego kondycję psychofizyczną, możliwości intelektualne, możliwość uczenia się, pamięć i koncentrację, a także na jego stan emocjonalny. Sytuacja dziecka przewlekle chorego uzależniona jest od rodzaju choroby i przebiegu procesu chorobowego. Dziecko przewlekle chore często posiada indywidualny tok nauczania. Nawet, jeżeli obowiązek szkolny realizuje w klasie, to, ze względu na chorobę, narażone jest na częstą absencję w szkole, a więc wyłączenie ze społeczności rówieśników. Proces socjalizacji takiego dziecka ulega więc znacznemu zaburzeniu. Dziecko chore żyje wówczas na marginesie grupy klasowej, nie ma możliwości zaspokojenia swoich potrzeb w tej grupie i pomyślnej socjalizacji. Potrzeba akceptacji przez rówieśników i przynależności do grupy, które oni tworzą, jest u dziecka w wieku szkolnym bardzo silna i niezaspokojenie tej potrzeby może naruszać u niego poczucie własnej wartości oraz zaburzać sferę jego emocji i społecznego rozwoju.

Dzieci przewlekle chore mają problemy w wyrażaniu emocji oraz posiadają mniejszą zdolność do empatii, spowodowaną swoistym traktowaniem dziecka chorego w domu rodzinnym.

Choroba przewlekła wywiera silny wpływ na psychikę dziecka. Dziecko doznaje lęku przed bólem, cierpieniem, czasami śmiercią. U dzieci chorych poczucie lęku przenosi się też na sytuacje szkolne. Dziecko chorując, często opuszcza dużo lekcji lub nawet będąc w szkole nie zawsze jest w stanie skupić się nad lekcjami. Lęk wówczas wiąże się z niemożnością podążania obowiązkom szkolnym i wymaganiom programowym. Może w ostateczności doprowadzić nawet do powstania fobii szkolnej. Dziecko chore ma ograniczoną możliwość uczenia się i osiągnięcia dobrych wyników w nauce.

Dziecko z wadami rozwojowymi i złym stanem zdrowia:

- szybciej się męczy przy pracy fizycznej i umysłowej,
- ma mniejsze możliwości prawidłowego spostrzegania, zapamiętywania i odtwarzania wiadomości,
- słabo koncentruje uwagę.

Trudności w nauce u dzieci przewlekle chorych są często spowodowane silnym napięciem emocjonalnym, które utrudnia skupienie się nad lekcjami. Napięcia emocjonalne

wynikają nie tylko z ujemnego wpływu choroby na Ośrodkowy Układ Nerwowy. Są również wywoływane zablokowaniem potrzeb psychicznych, istotnych dla danego dziecka. Brak sukcesów szkolnych wyzwała różne formy zachowań. Uczeń może stać się napastliwy wobec kolegów, arogancki w kontaktach z nauczycielem, bądź też nadmiernie zahamowany i apatyczny, może też unikać trudnych sytuacji szkolnych, np. wagarując.

Dzieci przewlekle chore mają takie same potrzeby psychiczne i fizyczne, jak dzieci zdrowe. Dla ich rozwoju niezbędne, więc są kontakty z innymi dziećmi, uczestnictwo w zawodach i zajęciach grup dziecięcych oraz pełnienie w tych grupach różnych ról. Grupa rówieśnicza jest drugim obok rodziny elementem środowiska społecznego, które odgrywa zasadniczą rolę rozwoju dziecka. Zaspokaja ona jego potrzeby społeczne, kształtuje wzory zachowania, ideały i osobowość.

Niniejszy program wychodzi naprzeciw problemom edukacyjnym i psychicznym dziecka przewlekle chorego. Wprowadza je w proces samoakceptacji i integracji ze środowiskiem rówieśniczym.

Cel główny

Poprawa jakości życia dziecka przewlekle chorego; jego prawidłowy i harmonijny rozwój psychospołeczny: zarówno poznawczy, uczuciowy jak i kinestetyczny; zapobieganie niekorzystnym wpływom choroby.

Cele szczegółowe

- umiejętne łagodzenie lęków ucznia przewlekle chorego,
- kształcenie wrażliwości na innego człowieka, jego samotność, chorobę, odmienność,
- zaspokojenie podstawowych potrzeb psychicznych dziecka: potrzeby miłości, bezpieczeństwa, akceptacji,
- wyposażanie ucznia w umiejętności potrzebne w życiu społecznym,
- wzbudzenie w nim nowych zainteresowań i stwarzanie mu warunków do ich realizacji,
- pomoc w osiągnięciu przez ucznia samoakceptacji we właściwej, tzn. w miarę realnej samoocenie i właściwa pomoc w pracy nad sobą,
- ukazanie atrakcyjnych, lecz realnych celów życiowych i szans, jakie istnieją na ich osiągnięcie przy uwzględnieniu istoty choroby i obiektywnych trudności,

- pomoc w zdobywaniu wiedzy, umiejętności i nawyków przy eliminowaniu zbędnego wysiłku psychicznego i fizycznego,
- rozwijanie i doskonalenie zmysłów,
- rozwijanie autoorientacji i orientacji przestrzennej,
- ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej,
- ćwiczenie analizy i syntezy słuchowej oraz słuchu fonematycznego,
- rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej, słuchowo-ruchowej,
- rozwijanie sprawności manualnej i motorycznej,
- ćwiczenie pamięci mechanicznej i logicznej,
- kształtowanie i rozwijanie różnych procesów poznawczych,
- rozwijanie i doskonalenie mowy i innych systemów komunikowania,
- rozwijanie procesów myślenia np.: wykrywanie różnic i podobieństw, analiza i synteza, klasyfikowanie, uogólnianie, kształtowanie pojęć,
- wydłużanie czasu koncentracji uwagi,
- wspomaganie nauki czytania i pisanie, liczenia, mierzenia.

Materiał nauczania

- I. Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową
- II. Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową
- III. Ćwiczenia usprawniające sprawność grafomotoryczną
- IV. Ćwiczenia kształcące orientację przestrzenną
- V. Ćwiczenia usprawniające koordynację wzrokowo-ruchową
- VI. Ćwiczenia korygujące zaburzenia rozwoju emocjonalnego i społecznego
 - A. Trening umiejętności społecznych
 - B. Trening kontroli złości i agresji
 - C. Trening zasad etycznych
 - D. Trening wzmocnienia poczucia własnej wartości
 - E. Trening relaksacji
- VII. Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi
- VIII. Ćwiczenia usprawniające rozwój mowy i języka
- IX. Ćwiczenia usprawniające myślenie matematyczne

Procedury osiągnięcia celów

Podczas realizacji programu wykorzystane zostaną elementy nowoczesnych metod i technik terapeutycznych z uwzględnieniem zasady indywidualizacji:

- metody psychoterapeutyczne: technika relaksacji według Jacobsona w wersji B. Kaji, relaksacja oparta na treningu autogennym w wersji A. Polender (wyzwalanie w sobie reakcji odprężania i koncentracji oraz stosowaniu autosugestii);
- metody arteterapii: biblioterapia, muzykoterapia, teatroterapia, choreoterapia, mandale;
- metoda malowania dziesięcioma palcami R.F. Show;
- metody socjoterapeutyczne: ludoterapia/zabawoterapia, trening umiejętności społecznych, kinezyterapia i rekreacja;
- Metoda Marii Montessori;
- Metoda Kepharta (metoda skierowana dla dzieci z zaburzeniami rozwoju percepcyjno-motorycznego, opóźnieniami w rozwoju psychofizycznym);
- Metoda Wzory i Obrazki wg M. Frostig (rozwija percepcję wzrokową);
- Kinezylogia Edukacyjna Paula Dennisona (metoda wspomagająca naturalny rozwój człowieka);
- nauka czytania za pomocą metody 18 struktur wyrazowych;
- terapia wspierająca z wykorzystaniem technologii komputerowej.

Powyższe metody angażują *uczenie polisensoryczne* z zaangażowaniem wielu zmysłów.

Polisensoryczność (wielokanałowość) oddziaływań dydaktycznych terapeutów zwiększa skuteczność nauczania indywidualizowanego. Istotny będzie dobór zastosowanych środków nauczania uwzględniających wytyczne nauczania polisensorycznego (obrazy, słuchowiska, rekwizyty).

Wprowadzenie i systematyczna praca elementami wymienionych metod daje możliwość nie tylko likwidacji, czy pomniejszenia powstałych już zaburzeń u dziecka przewlekle chorego, ale również może być w zakresie profilaktyki dobrą formą pomocy w różnych sytuacjach trudnych, a, co za tym idzie, zapobiegać powstaniu tych zaburzeń.

Oczekuję, iż zastosowane metody zaspokoją naturalne potrzeby dziecka, dotyczące kontaktów z innymi, poczucie bezpieczeństwa, rozluźnienia, relaksu, często rozładowania

napięcia, wpłyną na wzrost zaufania do siebie samego i innych, zwiększą jego aktywność, sprawność ruchową, dojrzałość emocjonalną i społeczną oraz zdolność do podejmowania inicjatywy i zachowań twórczych, wyzwolą swobodę zachowań i naturalność, pozwolą pokonać zahamowania wynikające z uprzednich, złych doświadczeń, wyzwolą zaangażowanie u dziecka, dadzą radość działania z grupą, zbliżą do siebie uczestników zajęć.

Oczekuję również, że zastosowane metody pozwolą mi osiągnąć satysfakcję i zadowolenie poprzez widoczne efekty pracy, zbliżenie się do swoich wychowanków w sferze emocjonalnej.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

Poprzez działania uczniów:

- rozwinie empatię pozwalającą na rozumienie emocji innych osób i właściwe reagowanie na ich potrzeby,
- wzmocni poczucie własnej wartości,
- poprawi relacje w kontaktach koleżeńskich,
- będzie potrafił rozumieć i wyrażać własne uczucia,
- zredukuje przemoc i zachowania agresywne,
- rozwinie umiejętności komunikacyjne,
- nabędzie umiejętności lepszej współpracy z innymi,
- będzie miał bardziej przyjazny stosunek do ludzi i świata,
- poprawi swoje funkcjonowanie w otoczeniu,
- wzbogaci słownictwo i wiedzę,
- rozwinie percepcję słuchową, wzrokową, ruchową,
- poprawi integrację wzrokowo-słuchowo-dotykowo-kinetyczno-ruchową,
- rozwinie sprawność manualną i ruchową,
- poprawi koncentrację uwagi,
- poprawi pamięć wzrokową i słuchową,
- poprawi myślenie, spostrzegawczość, refleks i szybkość reakcji,
- będzie lepiej organizował działania,
- poprawi umiejętność korzystania z informacji (słowniki, encyklopedie, Internet).

Uwagi o realizacji programu

Zajęcia odbywać się będą 1 raz w tygodniu (2 godziny lekcyjne) w grupie 6-osobowej.

Zajęcia prowadzone będą z zastosowaniem zasad ortodydaktyki:

1. Wszelkie działania terapeutyczne będą dostosowane do sytuacji dziecka, a więc do jego osłabionych sił biologicznych i zmniejszonej wydajności psychicznej.
2. Podstawową potrzebą dziecka chorego jest powrót do zdrowia, stąd praca terapeutyczna będzie dostosowana do programu terapii medycznej i wskazań lekarzy.
3. Działania wychowawcze będą uwzględniać możliwości pracy dziecka w różnych okresach jego choroby.
4. Treść metody i zakres programu nauczania, organizacja nauczania będą dostosowane do indywidualnych potrzeb, zainteresowań i możliwości psychofizycznych dziecka.

Terapeuta ma za zadanie dobrze poznać ucznia, jego stan zdrowie, poziom wiadomości, umiejętności w oparciu o opinię szkoły, badania psychologiczne, medyczne oraz własne obserwacje. Wspieranie rozwoju ucznia będzie poparte współpracą z rodziną.

Ewaluacja

Powyższy program przedstawia wiele sfer pracy z dzieckiem przewlekle chorym. Ewaluacji poddane będą zastosowane metody i formy pracy oraz ich skuteczność w realizacji zamierzonych celów. Przedmiotem ewaluacji należy uczynić zmiany w zachowaniu i postawie uczniów oraz postępy w nauce. W tym celu wykorzystana będzie metoda obserwacji zachowania dziecka w różnych sytuacjach, analiza wyników nauczania oraz rozmowa z dzieckiem sprowadzająca się do określenia stopnia jego samoakceptacji.

„W harmonii ze sobą i światem”

Program terapii pedagogicznej dla uczniów
z niesprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym
z zaburzonymi funkcjami percepcyjno – motorycznymi oraz
rozwojem emocjonalno – społecznym

Wstęp

Program przeznaczony jest dla uczniów z niesprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym przejawiających:

- opóźnienia i zaburzenia percepcji słuchowej,
- opóźnienia i zaburzenia mowy,
- opóźnienia i zaburzenia funkcji językowych,
- opóźnienia i zaburzenia percepcji wzrokowej,
- zaburzenia orientacji przestrzennej.
- zaburzenia procesu lateralizacji,
- zaburzenia zdolności matematycznych,
- zaburzenia pamięci i uwagi,
- opóźnienia i zaburzenia rozwoju ruchowego,
- zaburzenia rozwoju procesów emocjonalno – motywacyjnych.

Cel główny

Stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju umysłowego, psychicznego i społecznego dzieciom z utrudnieniami rozwojowymi, rozwoju na miarę ich możliwości.

Cele szczegółowe

- wyrównywanie deficytów rozwojowych,
- jednoczesne usprawnianie czynności analizatorów: wzrokowego, słuchowego i kinestetyczno-ruchowego,
- usprawnianie narządu mowy,
- korygowanie zaburzeń funkcji wzrokowo-przestrzennych, słuchowo-językowych, ruchowych oraz ich współdziałania,
- usprawnianie percepcji słuchowej, analizy i syntezy słuchowej,
- usprawnianie percepcji wzrokowej, analizy i syntezy wzrokowej,
- rozwijanie koordynacji słuchowo- wzrokowo-ruchowej,
- rozwijanie ogólnej sprawności ruchowej i sprawności manualnej,

- usprawnianie techniki czytania i pisania,
- kształcenie lateralizacji oraz orientacji w schemacie ciała i w przestrzeni,
- kształcenie umiejętności rozpoznawania kształtów geometrycznych niezależnie od ich wielkości, barwy lub położenia,
- kształcenie umiejętności spostrzegania figury i tła,
- kształcenie zdolności rozumienia i operowania symbolami abstrakcyjnymi,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- kształcenie i wzmacnianie pożądanych postaw wobec samego siebie i innych osób,
- kształcenie umiejętności społecznych,
- kształtowanie umiejętności wyrażania własnych emocji,
- wyciszanie lęków lub ich znaczne łagodzenie,
- hamowanie pobudliwości nerwowej,
- wzmacnianie wiary we własne siły,
- kształcenie umiejętności działania zespołowego,
- przygotowanie ucznia do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym.

Material nauczania

- I. Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową
- II. Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową
- III. Ćwiczenia usprawniające sprawność grafomotoryczną
- IV. Ćwiczenia kształcące orientację przestrzenną
- V. Ćwiczenia usprawniające koordynację wzrokowo-ruchową
- VI. Ćwiczenia korygujące zaburzenia rozwoju emocjonalnego i społecznego
 - A. Trening umiejętności społecznych
 - B. Trening kontroli złości i agresji
 - C. Trening zasad etycznych
 - D. Trening wzmacniania poczucia własnej wartości
 - E. Trening relaksacji
- VII. Ćwiczenia usprawniające koncentrację uwagi

VIII. Ćwiczenia usprawniające rozwój mowy i języka

IX. Ćwiczenia usprawniające myślenie matematyczne

Procedury osiągania celów

Program realizowany będzie głównie w oparciu o Metodę Dobrego Startu Marty Bogdanowicz. MDS wzorowana jest na francuskiej metodzie Bon Deport. Stymuluje ona funkcje percepcyjno – motoryczne oraz psychoruchowe dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim i ma wpływ na przyspieszenie rehabilitacji tych dzieci. Należy do metod edukacji i terapii angażujących uczenie się polisensoryczne.

Podczas realizacji programu wykorzystane zostaną również elementy innych, nowoczesnych metod i technik terapeutycznych:

- Metoda Marii Montessori;
- Metoda Kepharta (metoda skierowana dla dzieci z zaburzeniami rozwoju percepcyjno-motorycznego, opóźnieniami w rozwoju psychofizycznym);
- Metoda Wzory i Obrazki wg M. Frostig (rozwija percepcję wzrokową);
- Kinezylogia Edukacyjna Paula Dennisona (metoda wspomagająca naturalny rozwój człowieka);
- Metody socjoterapeutyczne: ludoterapia/zabawoterapia, terapia ruchem;
- Metody arteterapii: biblioterapia, muzykoterapia, teatroterapia, choreoterapia, mandale;
- Metoda malowania dziesięcioma palcami R.F. Show;
- Metody psychoterapeutyczne: technika relaksacji według Jacobsona w wersji B. Kaji (technika progresywnego relaksu mięśni), relaksacja oparta na treningu autogennym w wersji A. Polender (wyzwalanie w sobie reakcji odprężania i koncentracji oraz stosowaniu autosugestii);
- Nauka czytania za pomocą metody 18 struktur wyrazowych;
- Terapia wspierająca z wykorzystaniem technologii komputerowej.

W edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną szczególnie ważne jest uczenie z zaangażowaniem wielu zmysłów, czyli *uczenie polisensoryczne*, które to uwzględniają w/w metody.

Przewidywane osiągnięcia uczniów

Przewidywane efekty działań (umiejętności):

- poprawa funkcjonowania analizatorów: słuchowego, wzrokowego, kinestetyczno – ruchowego,
- postęp w rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych i ich integracji,
- dłuższa koncentracja oraz skupienie uwagi,
- poprawa stopnia rozumienia i zapamiętywania,
- bardziej rozwinięta samodzielność, motywacja do nauki,
- wzrost poczucia własnej wartości, pewności siebie, wiary we własne siły, bezpieczeństwa,
- poprawa integracji i komunikacji w grupie,
- większa umiejętność rozpoznawania i nazywania uczuć i emocji oraz radzenia sobie z negatywnymi emocjami,
- wzrost umiejętności analizy problemu, samooceny i wyciągania wniosków,
- poprawa komunikacji i zachowań asertywnych,
- zmniejszenie częstotliwości występowania sytuacji konfliktowych i zachowań agresywnych,
- większa wrażliwość na potrzeby innych ludzi, lepsza empatia i zrozumienie,
- obniżenie napięcia lękowego i niepokoju,
- wzrost inteligencji emocjonalnej.

Uwagi o realizacji programu

Zajęcia odbywać się będą 3 razy w tygodniu po 1 godzinie lekcyjnej w grupie 4-osobowej.

Podstawowym elementem właściwego planowania i efektywnej pracy z dzieckiem jest jego wnikliwe poznanie. Proces ten zawiera kilka elementów:

1. Przeprowadzenie badań diagnostycznych w grupie.
2. Analizę diagnozy przez nauczyciela.
3. Systematyczną obserwację ucznia w toku nauki.

Następnym krokiem nauczyciela będzie własne uzupełnienie diagnozy w trakcie odpowiednio dobranych ćwiczeń i zabaw poprzez ocenę poziomu sprawności poszczególnych funkcji rozwojowych i umiejętności, m.in.:

- słuchu fonematycznego, pamięci fonologicznej, sprawności aparatu artykulacyjnego i wymowy (konsultacja z logopedą),
- percepcji i pamięci słuchowej,
- analizy i syntezy słuchowej,
- rozumienia podstawowych poleceń,
- zasobu słownictwa,
- percepcji i pamięci wzrokowej,
- koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- sprawności manualnej i grafomotorycznej,
- znajomości liter i techniki czytania,
- orientacji w schemacie własnego ciała i w przestrzeni,
- lateralizacji,
- pojęcia liczby i umiejętności liczenia,
- koncentracji uwagi,
- spostrzegawczości,
- tempa mechanicznego uczenia się,
- myślenia logicznego i wnioskowania,
- poziomu samodzielności i samoobsługi.

Indywidualny program postępowania terapeutycznego wytyczą wyniki badań psychologicznych, uzupełnionych obserwacjami pedagogicznymi oraz badaniami lekarskimi, w razie potrzeby również specjalistycznymi.

Uzyskanie wszystkich tych informacji pozwoli na właściwe postawienie celów oraz pozwoli na określenie pozycji wyjściowej, z jakiej dane dziecko rozpoczyna swoją drogę edukacyjną.

Wytyczone działania terapeutyczne będą w trakcie realizacji weryfikowane, modyfikowane i uszczegóławiane.

Ewaluacja

Uważa się za konieczne przeprowadzenie ewaluacji programu, by zbadać stopień realizacji założonych celów oraz skuteczność zastosowanych metod i form aktywności. Skala oceny skuteczności Metody Dobrego Startu to wartościowe narzędzie diagnostyczne, które umożliwi obiektywną ocenę postępów w rozwoju dziecka i porównanie ich z wynikami innych uczestników zajęć prowadzonych MDS. Uzyskiwane wyniki pozwolą sprawdzać skuteczność podjętych działań, weryfikować je i ukierunkować.

„Terapia poprzez zabawę”

Program wspomagający rozwój psychospołeczny uczniów
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym.

Wstęp

Socjoterapia to świadoma aktywność profesjonalna polegająca na operowaniu środkami psychologicznymi w celu udzielenia pomocy osobom cierpiącym lub poszukującym własnej drogi rozwoju społecznego, osobistego lub zawodowego. Zalicza się ją do procesów korekcyjnych o charakterze leczniczym, adresowanych do dzieci i młodzieży z zaburzeniami zachowania, zaburzeniami emocjonalnymi lub innymi kłopotliwymi zachowaniami. Ma ona postać ustrukturalizowanych spotkań grupowych, które służą realizacji trzech podstawowych celów: terapeutycznego, edukacyjnego i rozwojowego.

Istota socjoterapii polega głównie na realizacji pierwszego z wyżej wymienionych celów, czyli celu terapeutycznego. W terapii bowiem wychodzi się z założenia, że trudne zachowania dzieci i młodzieży mają swoje tło psychiczne. Towarzyszą im przykre emocje takie jak lęk, poczucie winy, niepokoju, gniew, złość, osamotnienie oraz określone, najczęściej negatywne sądy poznawcze na temat własnej osoby. Są one wynikiem doznawanych w przeszłości lub aktualnie trudnych stanów emocjonalnych, stanów deprivacji, braku satysfakcjonujących kontaktów z najbliższymi. Przykrym doświadczeniem jest również brak możliwości wywiązania się ze stawianych obowiązków i oczekiwań wykraczających poza możliwości dziecka. Dziecko może doświadczyć jednorazowego, ale bardzo intensywnego urazu, albo żyć w społeczności gdzie chronicznie występują sytuacje trudne. Te doświadczenia dotyczą z reguły ważnych dziedzin życia i zwykle zagrażają poczuciu tożsamości dziecka, jego bezpieczeństwa, życia lub zdrowia. Mają one istotny wpływ na kształtowanie się poczucia własnej wartości, godności i poczucia bezpieczeństwa. Dziecko ma wówczas lęki przed niepowodzeniem, izoluje się, nie ufa ludziom, broni się przed własnymi doznaniem. Może szukać samopotwierdzenia naruszając prawa innych lub prezentując wrogie zachowania wobec siebie i otoczenia. Przeżywana sytuacja trudna powoduje uogólnienie tego doświadczenia w postaci sądów poznawczych o rzeczywistości i powstanie określonych typów zachowań, czyli takich, które mają je chronić przed innymi przykrymi doświadczeniami. Zachowania te na ogół nie są zgodne z oczekiwaniami dorosłych i często szkodliwe dla samego dziecka (picie, palenie, narkotyzowanie się, zachowania agresywne).

Za zachowaniami tymi kryje się myślenie o świecie i ludziach, a także sobie samym, że są źli.

Cel główny

Wspomaganie dzieci i młodzieży w rozwoju i pojmowaniu rzeczywistości poprzez realizację celów rozwojowych, edukacyjnych i terapeutycznych.

Cele szczegółowe

Cel rozwojowy

Cele rozwojowe wiążą się ściśle z wiekiem uczestników zajęć, gdyż w każdej fazie życia dominują określone potrzeby, których zaspokojenie odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju. Rozwijają również indywidualne zainteresowania i podejmują istotne dla określonej grupy wiekowej zagadnienia.

Cele rozwojowe dotyczą głównie:

- poznania samego siebie, swoich mocnych i słabych stron,
- budowania poczucia własnej wartości,
- doskonalenia umiejętności zachowań asertywnych,
- kształtowania inteligencji emocjonalnej (rozpoznawanie, nazywanie swoich emocji i uczuć).

U podstaw celów rozwojowych leży prosta, psychologiczna i dydaktyczna zasada: treści, metody i sposoby ich realizacji muszą być ściśle powiązane z wiekiem uczestników. Realizacja celów rozwojowych musi przebiec się przez emocjonalne blokady, kryzys autorytetów, obniżenie motywacji do podejmowania jakiegokolwiek wysiłku i wplatać w tematykę zajęć takie zagadnienia jak;

- rodzina,
- czas wolny (ulubione zajęcia),
- związki uczuciowe (przyjaźń, miłość),
- aspiracje,
- autoprezentacja.

Trzeba dobrze rozpoznać potrzeby osobiste, sytuację rodzinną, społeczną, wychowawczą poszczególnych uczestników zajęć, by skutecznie realizować cel rozwojowy terapii.

Cel edukacyjny

Cele edukacyjne wspomagają proces nabywania wiedzy o samym sobie i o innych ludziach oraz proces rozumienia świata społecznego. Cele edukacyjne obejmują poznawanie

przez grupę różnorodnych zagadnień, które pozwolą dzieciom sprawniej funkcjonować społecznie.

Celami takimi są m.in.:

- poznawanie mechanizmów uzależnień,
- uczenie się rozpoznawania emocji,
- umiejętność wyrażania swoich uczuć i emocji,
- zapoznanie się z chorobami społecznymi,
- uczenie się technik pracy umysłowej,
- uczenie się pełnienia określonych ról społecznych (dziecka w rodzinie, ucznia, kolegi),
- umiejętność podejmowania samodzielnych decyzji i brania za nie całkowitej odpowiedzialności,
- uczenie przełamywania nieśmiałości i nawiązywania kontaktów,
- uczenie się rozwiązywania konfliktów między ludźmi itp.,
- uczenia tolerancji i akceptacji drugiego człowieka,
- uczenia współpracy i współdziałania.

Cel terapeutyczny

Terapeutyczny charakter socjoterapii polega na organizowaniu takich sytuacji społecznych podczas spotkań grupowych które:

- dostarczą uczestnikom zajęć doświadczeń korekcyjnych przeciwstawnych doznany urazom oraz doświadczeń kompensujących doświadczenia deprivacyjne, hamujące rozwój emocjonalny i społeczny,
- sprzyjać będą odreagowaniu napięć emocjonalnych i posłużą uczeniu się nowych umiejętności psychologicznych.

Na cele terapeutyczne składają się głównie:

- odreagowanie emocjonalne,
- przeżycie korekcyjnych doświadczeń i uczenie się nowych, korzystniejszych dla podmiotu zachowań,

- rozwiązywania problemów, trudnych sytuacji,
- lepszego zrozumienia ludzkich zachowań,
- otrzymywania wsparcia od grupy.

Odreagowanie napięć emocjonalnych jest podstawowym zadaniem zajęć socjoterapeutycznych. Proces terapeutyczny nie polega jednak na ponownym przeżyciu traumatycznych wydarzeń lecz na rozładowaniu napięć przez różnorodne formy aktywności, które powodują odblokowanie i ujawnienie emocji podczas zajęć grupowych. Polega to na dzieleniu się swoimi przeżyciami w atmosferze akceptacji i zrozumienia oraz umożliwieniu ekspresji uczuć w formie śmiechu, krzyku, płaczu itp. Ważne jest także dostarczenie okazji do przeżywania emocji pozytywnych. Terapeutyczna rola zajęć socjoterapeutycznych polega także na organizowaniu doświadczeń korekcyjnych. Gromadzenie nowych doświadczeń, odmiennych od poprzednich, a szczególnie urazowych może likwidować ich wpływ na psychiczne i społeczne funkcjonowanie człowieka. Zajęcia socjoterapeutyczne stwarzają także okazje do wypróbowania i wyćwiczenia nowych sposobów zachowania oraz nabycia nowych umiejętności, szczególnie interpersonalnych takich jak: asertywność, podejmowanie decyzji, szukanie wsparcia i pomocy.

Cele wynikające z Kinezyjologii Edukacyjnej:

- wzrost rozumienia,
- poprawienie zdolności organizacyjnych,
- usprawnienie percepcji wzrokowo- ruchowej, słuchowo- ruchowej,
- poprawienie pamięci długo- i krótkotrwałej,
- zwiększenie zakresu koncentracji,
- wzmacnianie koordynacji i współpracy półkul mózgowych,
- ułatwienie rozwoju abstrakcyjnego myślenia,
- osiągnięcie równowagi emocjonalnej,
- zwiększenie pozytywnej motywacji do uczenia się i zdobywania wiedzy.

Material nauczania (treści)

Na zajęciach z zakresu socjoterapii zostanie poruszone m.in. następująca tematyka zajęć:

- asertywność,
- komunikacja interpersonalna,

- budowanie poczucia własnej wartości,
- tolerancja,
- uzależnienia,
- przemoc, i wiele innych.

Zajęcia prowadzone innymi metodami m.in. elementami metody Kinezylogii Edukacyjnej, czy elementami Metody Dobrego Startu będą kontynuacją tematyki Dziennego Ośrodka Pracy.

Procedury osiągnięcia celów (metody pracy)

W programie wykorzystane zostaną innowacyjne metody wspierające i stymulujące naturalny rozwój dziecka niepełnosprawnego intelektualnie w stopniu umiarkowanym oraz angażujące wiele zmysłów tj.: słuch, wzrok, dotyk. Będą to m.in.:

- elementy metody Paula Dennisona, czyli Kinezylogii Edukacyjnej,
- elementy bajkoterapii,
- elementy muzykoterapii,
- twórczość plastyczna (rysunek terapeutyczny),
- elementy relaksacji,
- elementy Metody Dobrego Startu,
- metoda polisensorycznego poznawania rzeczywistości,
- elementy pedagogiki zabawy,
- słowo żywe: rozmowy, pogadanki, dyskusje, burza mózgów, zajęcia edukacyjne.

Podstawą pracy podczas rozmów i pogadek jest praca w kręgu i rundki jako technika dzielenia się z innymi swoimi doświadczeniami. Siedzenie w kręgu umożliwia wszystkim uczestnikom kontakt wzrokowy i emocjonalny, wyrównuje pozycję społeczną, zmniejsza dystans między dziećmi i prowadzącymi. Krąg jest stałym elementem zajęć socjoterapeutycznych na ich początku i końcu. Rundka to technika pomagająca uczestnikom zwerbalizować swoje odczucia wykorzystywana na podsumowanie ćwiczenia. Może polegać na dokończeniu zdania „odkryłem że. . .” lub na postawieniu przez prowadzącego pytania „co Ci się w tym ćwiczeniu podobało ?” ; „co dobrego Ci się w tym tygodniu wydarzyło?”. Rundka oznacza prawo do wypowiedzenia się a nie obowiązek. Prowadzący wypowiada swoje odczucia na końcu. Wypowiedzi nie podlegają komentarzom.

„Burza mózgów” to kolejna technika aktywizująca grupę i wyzwalamą jej twórczy potencjał. Chodzi o wygenerowanie jak największej liczby pomysłów w oznaczonym czasie. Propozycje mogą być realne, nierealne a nawet absurdalne. Następnie grupa wybiera propozycje najtrafniejsze. Praca w małych grupach (3-5 osobowych) jest techniką stosowaną w realizacji niektórych ćwiczeń. Umożliwia ona bliski kontakt oraz możliwości wypowiedzenia się.

Rysunki oraz inne formy plastyczne są ważną formą wypowiedzi dla osób mających trudności w werbalizacji. W wytworach plastycznych uczestnicy socjoterapii mają zapewnioną swobodę, mogą wyrazić sobie i swoje emocje, rzutować urazy i konfrontacje, uwolnić się od napięć. Prace plastyczne mogą być abstrakcyjne.

Zakładane osiągnięcia uczniów

Uczeń, dzięki zajęciom z zakresu socjoterapii:

- nauczy się samoakceptacji i akceptacji innych,
- zaspokoi potrzeby akceptacji, aktywności, przeżywania satysfakcji,
- nauczy się współpracy w grupie,
- pozna swoje możliwości i zainteresowania,
- wyrobi nawyk słuchania i dostosowywania się do poleceń wydawanych przez prowadzącego zajęcia,
- lepiej poradzi sobie z emocjami,
- zdobędzie nowe doświadczenia,
- będzie swobodniej wyrażać swoje uczucia,
- nauczy się korzystać z pobudzonej wyobraźni i fantazji,
- usprawni działanie w zakresie małej i dużej motoryki,
- poprawi werbalizację,
- nabędzie umiejętność łatwiejszego komunikowania się ze środowiskiem.

W konsekwencji może uczyć się efektywniej i więcej osiągnąć.

Metody ewaluacji (uwagi o realizacji)

Program „Terapia poprzez zabawę” powstał na potrzeby szkoły. Został opracowany dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu umiarkowanym z klasy specjalnej. Rozkład zajęć obejmuje zarówno ćwiczenia planowane, jak i spontaniczne. Stwarza możliwość elastycznego dopasowania do żywiołowo ujawnionych potrzeb

uczestników. Scenariusze są tak skonstruowane, aby prowadząca zajęcia mogła poprzez zabawę w płynny sposób przejść do trudniejszych ćwiczeń psychologicznych.

Zajęcia prowadzone są w ramach zajęć lekcyjnych. W tygodniu przypadają 4 godziny lekcyjne zajęć. Zakres treści oraz metody uwzględniają oczekiwania odbiorców działań. Nastąpi integracja działań (treści z programu nawiązują do tematyki Dziennych Ośrodków Pracy). Poszczególne zajęcia mają swoją strukturę i formę oraz stałe elementy.

„BAW SIĘ I UCZ”

Program zajęć aktywności zabawowo - dramowych dla dzieci
o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Wstęp

Zabawa towarzyszy dziecku od najmłodszych lat i odgrywa ogromną rolę w jego rozwoju. Ma ona szczególne znaczenie także w życiu dziecka niepełnosprawnego umysłowo. W nauczaniu dzieci o specyficznych potrzebach edukacyjnych gry i zabawy odgrywają istotną rolę rewalidacyjną.

Drama jest sposobem wyrażania świata za pomocą działania. Jest metodą pedagogiczną, w której improwizacje nauczyciela i uczniów pozwalają kreować rzeczywistość. Opiera się na naturalnej skłonności człowieka do naśladownictwa i zabawy oraz umiejętności życia fikcją.

W terapii zaburzeń zachowania u dzieci powszechnie zalecana jest terapia poprzez uczestnictwo w różnego rodzaju grach i zabawach. Szczególnym rodzajem są gry dramatyczne, gdzie udaje się powiązać pracę nad zagadnieniami społecznymi i procesami integracyjnymi z aktywnością jednostki. We wszystkich formach dramy nacisk kładzie się na przeżywanie i doświadczanie.

Drama ze względu na swój charakter i specyfikę, wydaje się być metodą szczególnie adekwatną w pracy z dziećmi upośledzonymi, gdzie jednym z założeń metodycznych jest poznawanie świata przez zabawę. Szczególnie ważny jest ładunek emocjonalny tej metody, stymulujący wyobraźnię i wpływający na trwałość poznawanych treści. Dziecko próbujące się porozumieć poprzez dramę, przekazuje prawdę o sobie.

Zadania dramatyczne pobudzają zarówno wyobraźnię, jak i ekspresję ruchowo-mimiczną oraz ekspresję werbalną. Ekspresja ruchowo-mimiczna przejawia się poprzez gest, mimikę twarzy, pozę ciała, spontaniczny ruch, natomiast ekspresja słowna ujawnia się w czynnościach wyrażania emocji i przeżyć poprzez modulację barwy i dynamiki głosu, samodzielne próby tworzenia nowych połączeń słownych, krzyk, śmiech, recytację, opowiadanie, itp.

Cel ogólny

Wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych zgodnie z jego możliwościami rozwojowymi oraz wrodzonym potencjałem.

Cele szczegółowe

- tworzenie pozytywnych relacji nacechowanych życzliwością i zaufaniem,
- poznanie siebie, odkrywanie swoich mocnych stron, przełamywanie onieśmienia,

- rozpoznawanie uczuć i ćwiczenie umiejętności ich wyrażania w sposób społecznie akceptowany,
- stwarzanie sytuacji sprzyjających poznawaniu i rozumieniu własnych potrzeb,
- pokazywanie dzieciom konsekwencji ich zachowań i uczenie ich odpowiedzialności za swoje postępowanie,
- znaczenie słuchania aktywnego i biernego w kontaktach społecznych, kształtowanie rozumienia mowy niewerbalnej,
- uczenie umiejętności odmawiania, wyrażania potrzeb i uczuć – asertywność,
- uświadamianie mechanizmu konfliktu, uczenie alternatywnych sposobów jego rozwiązywania.

Treści programowe - tematyka

1. Poznanie i rozumienie siebie.

- organizowanie działań umożliwiających poznanie wielowymiarowości człowieka (postrzegam, myślę, czuję, działam),
- tworzenie sytuacji doskonalących pamięć, zdolność kojarzenia, umiejętność skupiania uwagi na osobie i rzeczach,
- wspieranie samodzielnego działania,
- pomoc w budowaniu pozytywnego obrazu własnego „ja”

2. Umiejętności porozumiewania się z otoczeniem.

- wzbogacanie zasobu słownictwa czynnego i biernego,
- doskonalenie wypowiedzi pod względem gramatyki i logiki
- doskonalenie wymowy
- identyfikowanie i nazywanie różnych stanów emocjonalnych,
- umożliwienie doświadczeń w mówieniu, słuchaniu i byciu słuchanym (opowiadanie, opisywanie, spontaniczne wypowiedzi, prowadzenie dialogu),
- poznanie wspierających bądź alternatywnych metod komunikacji,
- wykorzystanie komunikatorów pozawerbalnych.

3. Poznanie najbliższego środowiska społeczno-przyrodniczego.

- wdrażanie do pełnienia ról społecznych,
- budzenie zainteresowania otaczającym światem poprzez prowokowanie pytań,
- wdrażanie do kulturalnego i społecznie akceptowanego sposobu bycia,
- właściwe odczytywanie sensu i przeznaczenia rzeczy.

4. Budowanie systemu wartości.

- wprowadzenie w świat wartości uniwersalnych (dobro, piękno, mądrość, miłość, prawda) poprzez tworzenie sytuacji sprzyjających rozumieniu i przeżywaniu tych wartości,
- wykorzystywanie fikcji literackiej do podejmowania prób samooceny i oceny zachowań innych,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności poprzez samodzielne, dokładne wywiązywanie się z podejmowanych zadań

Metody i formy pracy

Podczas realizacji programu będą stosowane następujące metody i formy pracy

Metody

- słowne: głośne czytanie, rozmowa kierowana, polecenia, instruktaż, objaśnienie, opis, pogadanka, dyskusja, autoprezentacja, burza mózgów
- pogładowe: obserwacja polisensoryczna (wzrok, słuch),
- praktyczne: m. zadań usprawniających, m. Kierowania własną aktywnością, m. Oparte na naśladownictwie (techniki dramowe, rebusy, krzyżówki, inscenizacje, zabawy edukacyjne, kinezyjologia, bajkoterapia, metoda dobrego startu itp.) prób i błędów,

Formy organizacyjne

- praca zbiorowa
- praca indywidualna
- praca w grupach

Procedury osiągania celów

- rozwiązywanie rebusów i krzyżówek,
- nauka piosenek, wierszy, zabaw ruchowych
- ćwiczenia oddechowe, dykcyjne,
- kolorowanie obrazków, tworzenie plastycznych konstrukcji przestrzennych,
- czytanie i słuchanie bajek,
- przestrzeganie zasad i norm społecznie akceptowanych,
- współpracowanie w grupie,
- słuchanie innych ze zrozumieniem
- nazywanie i wyrażanie własnych potrzeb, emocji i uczuć

Sposoby ewaluacji

Ewaluacja to systematyczne gromadzenie różnorodnych informacji, które są pomocne w określaniu, w jakim stopniu zamierzone cele edukacyjne są realizowane. W jej wyniku otrzymuje się wskazówki niezbędne od oceny merytorycznej i metodycznej programu. Obiektami ewaluacji przedstawionego programu będą uczniowie. Obserwacja zachowań uczniów w czasie zajęć i ich zaangażowanie będzie stanowić informację zwrotną dla nauczyciela.

„Kolorowy świat”

Program zajęć plastyczno – technicznych.

„Dziecko posiada w sobie wszystko to, co warunkuje skuteczne wychowanie, w szczególności zaś aktywność nieustanną i nieustannie aktualizowaną, w której zaangażowana jest cała jego osobowość; jest to aktywność istoty znajdującej się w okresie wzrostu, w całym swym rozwoju.” Gloton Clero

„Każdy człowiek jest na swój sposób artystą” H. Read

Ideą zajęć jest wspomaganie wychowania estetycznego oraz umożliwienie rozwoju zdolności i zainteresowań uczniów, poprzez podejmowanie działań o charakterze wielorakim. Realizując te działania należy zadbać o stopień emocjonalnej niezależności, swobody w odkrywaniu nowego, eksperymentowaniu w zakresie zarówno formy, jak i środków wyrazu. Warto również pamiętać o fakcie znacznego rozwoju wrażliwości dziecka i o konieczności jej pielęgnacji przy wykorzystaniu odpowiednich zabiegów wychowawczych. Zajęcia te, to szansa na wywołanie u dzieci radości z tworzenia, to rozwijanie ich aktywności. Poprzez twórczość, dawniej, ludzie dawali upust swoim nadziejom i niepokojom, uczuciom i rozumowi.

Wstęp

Zajęcia artystyczne mają za zadanie tworzenie warunków do wyrażania za pomocą różnej ekspresji plastycznej i technicznej własnych emocji, przeżyć i zaobserwowanych zjawisk oraz nabywanie umiejętności posługiwania się narzędziami i materiałem niezbędnym przy tej twórczości. Za pośrednictwem twórczej ekspresji artystycznej oraz percepcji otaczającego świata dziecko gromadzi doświadczenia zarówno poznawcze jak i twórcze. Podczas tworzenia dziecko doznaje silnych przeżyć. Wynikają one nie tylko z samego działania, lecz także z możliwości wyrażania środkami plastycznymi własnych myśli i uczuć, których dziecko nie byłoby w stanie opowiedzieć słowami. Wychowanie przez sztukę pełni funkcję terapeutyczną. Przez organizowanie różnorodnych form aktywności oraz rozwijanie i kształtowanie jego różnych umiejętności – usuwa zahamowania i poczucie niepewności, uczy wiary we własne siły, we własne możliwości twórcze. Prace dzieci są ciekawe i bogate, zwłaszcza wtedy, kiedy stworzy im się warunki sprzyjające rozwojowi działalności artystycznej.

Doskonałą formą działania twórczego jest praca w grupie. Świadomość przynależności do grupy jest bardzo ważna. Nawet dziecko, które ma pewne opory, kiedy widzi, że wszyscy pracują, że są zajęci lepiej czy gorzej zaczyna także pracować, zaczyna

chcieć. Towarzystwo kolegów pobudza jego energię. Dzieci zainteresowane są tym, co się dzieje, obserwują pracę kolegów, uczą się od siebie nawzajem.

Cel główny

Stymulowanie wszechstronnego rozwoju dziecka drogą działalności plastyczno – konstrukcyjnej, rozwijanie zdolności i zainteresowań oraz czynne uczestnictwo w kulturze.

Cele szczegółowe

- Uważliwienie na piękno różnorodnych zjawisk: przyrodniczych i społecznych.
- Dostrzeganie form oraz bogactwa barw w naturze.
- Doskonalenie sprawności manualnych.
- Poznanie bogactwa materiałów plastycznych i nauka ich racjonalnego wykorzystania.
- Poznanie różnych technik plastycznych.
- Poznanie technik i technologii ceramicznych.
- Rozwijanie wyobraźni, kreatywnego myślenia, twórczej aktywności oraz ekspresji artystycznej dziecka.
- Rozwijanie umiejętności posługiwania się wzbogaconymi technikami oraz operowanie narzędziami i materiałem.
- Trening koncentracji uwagi.
- Stwarzanie sytuacji dającej możliwość przeżywania radości towarzyszącej aktywności twórczej.
- Wzmacnianie poczucia własnej wartości.
- Integrowanie grupy rówieśniczej.

Przewidywane efekty działań (umiejętności)

Poprzez działania uczeń:

- przedstawia swoje doświadczenia o otaczającym świecie,
- wyraża swoje przeżycia w różnorodnych formach,
- zna techniki plastyczne oraz posługuje się nimi w praktyce,
- żywo reaguje na dzieła plastyczne, ocenia je, dostrzega ich treść i formę,

- uczy się pracy w grupie,
- jest odpowiedzialne i systematyczne, wiedząc, że sukcesy odnosi się poprzez pracowitość,
- sprawnie posługuje się narzędziami i wykorzystuje materiały.

Procedury osiągnięcia celów

Podczas zajęć zastosowane zostaną atrakcyjne metody i formy pracy oraz odpowiednio dobrane środki dydaktyczne. Ponadto wykorzystane zostaną elementy nowoczesnych metod terapeutycznych z uwzględnieniem zasady indywidualizacji:

Metody pracy

- działania praktycznego,
- doświadczeń i eksperymentowania,
- pokazu i obserwacji,
- warsztatowa,
- ekspresyjna,
- metody arteterapii
- Kinezylogia Edukacyjna Paula Dennisona (metoda wspomagająca naturalny rozwój człowieka).

Formy działania różnymi technikami (proponując techniki plastyczne do realizacji zadań programowych)

Podczas zajęć dzieci poznają m. in. różne techniki zdobienia swoich wytworów. Modelowanie w różnym materiale plastycznym umożliwi uwrażliwienie dłoni na wiele struktur i faktur. Poznanie wielości materiałów i technik służących do ozdabiania wykształci umiejętność wyboru i wykorzystania ulubionego sposobu dekoracji.

Techniki płaskie:

- Odbijanie, powielanie: na papierze; tiulem, gazą, koronką, stemplem, itp.
- Wydrapywanie: na grubszym papierze jedno lub wiele barwnym.

- Rysowanie i malowanie na różnych formatach papieru, szkłe, na płótnie – kredkami, flamastrami, farbami różnego rodzaju, kredą, pastelami, barwnymi tuszami, świecą itp.
- Zestawianie, mieszanie barw, uzyskiwanie i rozróżnianie stopnia nasycenia.
- Wykonywanie wycinanek płaskich, wydzieranek z papieru kolorowego, z bibuły, ze ścinków tekstylnych o różnej fakturze, collage z barwnych papierków, wycinków z gazet, itp.
- Malowanie w komputerze – zabawy z grafiką komputerową.

Techniki półprzestrzenne:

- Lepienie: plastelina, glina, masa papierowa.
- Wycinanie typu płaskiego i przestrzennego.
- Modelowanie z mas plastycznych np. gliny, modeliny, masy solnej, papierowej, itd.

Techniki przestrzenne:

- Rzeźbienie za pomocą różnorodnych mas plastycznych.
- Konstruowanie z form stałych; z makaronu, z materiałów przyrodniczych i przemysłowych.

Ćwiczenia graficzne:

- Kreślenie na papierze: kredka, flamaster, długopis, kalka techniczna.
- Odwzorowywanie.

Działania plastyczne w terenie.

Inne zagadnienia i techniki wynikające z bieżących potrzeb uczniów.

Wiodącą dla programu jest metoda działań praktycznych oraz metoda eksponująca. Przewidziane są indywidualne i zbiorowe formy pracy, uwzględniające predyspozycje i możliwości poszczególnych uczestników. Zajęcia spełniać będą funkcję terapeutyczną. Poprzez organizowanie różnorodnych form aktywności ograniczone zostaną zahamowania i poczucie niepewności. Stanowiąc również będą formę spędzania wolnego czasu.

Zajęcia dają nauczycielowi możliwość realizacji wielorakich działań plastyczno – technicznych wykraczających poza podstawę programową. Uwzględniają ich realizację poprzez arteterapię, czyli terapię przez sztukę. Wynika ona z odwiecznej potrzeby człowieka, potrzeby tworzenia, wyrażania siebie i swoich emocji.

Uwagi o realizacji

Program przewiduje pracę w grupie 6 osób. Realizowany będzie w ciągu 2 godzin lekcyjnych w tygodniu przez 3 lata tj. 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012. Oferta skierowana jest do uczniów, którzy są zainteresowani twórczością artystyczną. W szczególności zaś do dzieci z nadpobudliwością psychoruchową, deficytami rozwojowymi i dzieci wycofujących się (zaleźnionych, nieśmiałych). Uwzględnia specyfikę rozwoju uczniów z obniżonym progiem wymagań edukacyjnych, upośledzeniem umysłowym oraz ich indywidualne możliwości.

Niezbędnym warunkiem realizacji jest zapewnienie właściwych materiałów, narzędzi i sprzętu. Należy również zadbać o odpowiednie miejsce na ekspozycję prac. Prace uczniów powinny być gromadzone i przechowywane, ponieważ będą podstawą do śledzenia ich rozwoju.

Nauczyciel obserwując dziecko przy pracy, będzie mógł stwierdzić, jakie trudności one napotykają, które rodzaje działalności są dla nich atrakcyjne, które umiejętności trzeba u nich rozwijać. Dzieci będą miały możliwość aktywnego poznania różnorodnych technik, które trudno byłoby zastosować podczas zajęć, gdzie liczebność grupy jest bardzo duża. Pozwoli im rozwijać swoje zdolności, zainteresowania oraz poznawać nowe techniki.

Materiał nauczania (treści)

Dobór tematyki wymienionych treści ma dotyczyć zagadnień żywych, aktualnych, przydatnych do procesu wychowania, ciekawych z punktu widzenia małego twórcy.

Wybór zadań plastyczno – technicznych wynika z następujących treści:

1. Wakacyjne wspomnienia
2. Jesienne impresje
3. W nastroju Świąt Bożego Narodzenia
4. Zimowe pejzaże

5. Wiosenne zabawy
6. Wielkanoc – święta radości i nadziei
7. Letnie eksperymenty z kolorem

Ewaluacja

Prezentacja zdobytych umiejętności w różnych formach:

- systematyczna ekspozycja prac
- umieszczenie prac w postaci zdjęć na stronie internetowej
- prezentacja elementów dekoracyjnych

W przeprowadzeniu ewaluacji pomogą: zgromadzone prace uczniów, własne obserwacje osiągnięć dzieci, rozmowy z dziećmi nad powodzeniem zajęć.

Ekspresja plastyczno – techniczna jest dla dziecka naturalnym sposobem wypowiedzenia się. Dla nauczyciela prace dzieci są źródłem informacji o samym dziecku. Dziecko nie potrafi ukrywać, nie kłamie, maluje tak jak czuje, dlatego rozpoznanie uzdolnień i zainteresowań nie jest sprawą prostą. Nauczyciel może jedynie obserwować ucznia w procesie tworzenia.

„W krainie liczb i łamigłówek”

Program dla dzieci z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym
i lekkim

Wstęp

Głównym celem edukacji osób upośledzonych umysłowo jest wszechstronny rozwój na miarę ich indywidualnych możliwości oraz przygotowanie do codziennego życia tak, aby były zaradne, umiały sterować własnym zachowaniem i by mogły uczestniczyć w życiu społecznym.

Aby dzieci mogły dobrze funkcjonować w środowisku muszą się nie tylko nauczyć samoobsługi i zajęć porządkowych, czy umieć współżyć w środowisku, poznać przyrodę, ale także muszą dobrze znać **elementy matematyczne**.

Matematyka jest przedmiotem o walorach kształcących, wymaga ciągłego kształtowania logicznego myślenia. Ważne też są umiejętności koncentracji uwagi, pamięć logiczna, spostrzegawczość, wyobraźnia, pomysłowość. Duże znaczenie mają cechy takie jak dokładność i jasność.

Z czynnościami matematycznymi dzieci będą się spotykać się na każdym kroku, np. gdy pójdą na pocztę, do sklepu będą musiały liczyć, mierzyć, porównywać itd. Czynności matematyczne są obecne w wielu innych sytuacjach i od ich opanowania zależy umiejętność radzenia sobie w codziennym życiu.

Umiejętności matematyczne ułatwiają planowanie, a także dostrzeganie związków i zależności zachodzących w najbliższym środowisku.

Niniejszy program jest adresowany do 2 uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym (kl. V) i do 2 uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim (kl. I). Jest to **program** działań rewalidacyjnych i ma charakter **korekcyjno-kompensacyjny**.

Program ten przedstawia wiele ćwiczeń usprawniających pamięć, myślenie, koncentrację uwagi operacje pamięciowe, spostrzeganie oraz orientację przestrzenną.

Poniższy program został opracowany w oparciu o podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym umiarkowanym i znacznym w szkołach podstawowych, gimnazjach i oddziałach przysposabiających do pracy w zasadniczych szkołach zawodowych opublikowaną 6 listopada 2003r.; program nauczania dla I etapu edukacyjnego sześciolletniej szkoły podstawowej specjalnej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim oraz powstał na podstawie gruntownej diagnozy dziecka

zawartej w orzeczeniu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Łobzie oraz diagnozy pedagogicznej i obserwacji nauczyciela wspierającego i prowadzącego klasę.

Przewiduje się, że będzie on realizowany przez 3 lata po 2 godz. tygodniowo, po czym nastąpi jego ewaluacja.

Opracowany program uwzględnia zarówno dotychczasowe umiejętności i wiadomości uczniów, jak i także potrzeby i braki możliwe do osiągnięcia.

Cel główny

Kształtowanie i rozwijanie u uczniów funkcji poznawczo – operacyjnych oraz doskonalenie elementarnych pojęć matematycznych, niezbędnych do funkcjonowania w środowisku.

Cele szczegółowe programu

1. Stymulowanie rozwoju ucznia,
2. Wyrównywanie, uzupełnianie braków i niedoborów,
3. Podniesienie poziomu odporności emocjonalnej na sytuacje trudne. Ćwiczenie dziecięcego liczenia w grach i zabawach dydaktycznych.
4. Kształcenie orientacji przestrzennej
5. Kształcenie umiejętności klasyfikowania
6. Dostarczenie doświadczeń pozwalających zrozumieć operacyjne szeregowanie elementów w zbiorze.
7. Usprawnianie manualne z równoczesnym utrwaleniem znajomości figur geometrycznych.
8. Utrwalenie pojęć figur geometrycznych.
9. Kształcenie pojęcia liczby. Działania na liczbach
10. Układanie i rozwiązywanie prostych zadań tekstowych
11. Kształtowanie umiejętności praktycznych

Material nauczania

1. Orientacja w schemacie ciała
2. Stosunki przestrzenne

3. Figury geometryczne
4. Zbiory (tworzenie zbiorów, liczenie elementów w zbiorze, porównywanie, tworzenie podzbiorów)
5. Monografia liczb do 10, 20
6. Rozszerzenie zakresu liczbowego do 100
7. Czytanie i pisanie liczb, porównywanie ich w zakresie 10, 20, 100
8. Dodawanie liczb w zakresie 10, 20, 100 (bez przekroczenia i z przekroczeniem progu dziesiątkowego; w zakresie 100 bez przekroczenia)
9. Odejmowanie liczb w zakresie 10, 20, 100 (bez przekroczenia i z przekroczeniem progu dziesiątkowego; w zakresie 100 bez przekroczenia)
10. Rozwiązywanie równań z okienkami typu: $3 + \square = 8$; $\square + 5 = 20$; $10 - \square = 5$
11. Rozwiązywanie prostych jednodziałaniowych zadań tekstowych w oparciu o konkrety
12. Ćwiczenia przygotowujące do mnożenia
13. Kształtowanie upływu czasu (dzień, noc, doba, tydzień, miesiąc, rok)
14. Odczytywanie pełnych godzin na zegarze
15. Korzystanie z kalendarza
16. Odczytywanie i mierzenie temperatury za pomocą termometru
17. Liczenie pieniędzy
18. Mierzenie długości różnymi sposobami
19. Geometria (rodzaje linii, odcinek; rysowanie i mierzenie)
20. Mierzenie płynów – litr
21. Mierzenie masy – kilogram

Procedury osiągnięcia założonych celów

Program „W krainie liczb i łamigłówek” jest przeznaczony dla uczniów niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym (dla uczniów starszych) i lekkim (dla uczniów młodszych), dlatego też pewne metody i formy oraz sposoby realizacji będą dostosowywane do bieżących możliwości uczniów. Prowadzący będzie decydował, z jakich treści zrezygnować, a jakie należy poszerzyć. Będzie stosował szeroką indywidualizację zajęć i dostosowywał je do możliwości uczniów; łączył zadania praktyczne z pracą umysłową; wdrażał do świadomego i planowego działania; uczył podejmowania decyzji

i odpowiedzialności za wyniki swej pracy. Efektem ma się stać bezpieczne i samodzielne funkcjonowanie w środowisku.

W czasie zajęć prowadzonych w ramach programu „W krainie liczb i łamigłówek” wykorzystywane będą ćwiczenia oparte na praktycznej działalności dziecka: rysowanie, układanie, elementy metody problemowej, elementy kinezylogii edukacyjnej (metoda Paula Dennisona), elementy metody Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej, metody zabawy.

Zajęcia prowadzone będą poprzez:

- zabawy dydaktyczne
- gry symulacyjne
- gry planszowe (stolikowe – chińczyk, warcaby, wyścigi, menory), komputerowe
- układanie klocków, puzzli
- wykonywanie origami
- naśladownictwo pozytywnych postaw i zachowań
- ćwiczenia doskonalące pamięć wzrokową, słuchową, umiejętność rachowania
- ćwiczenia poprawiające orientację w schemacie ciała oraz w przestrzeni
- rozwiązywanie łamigłówek i zagadek matematycznych
- wykonywanie prostych operacji matematycznych
- rozwiązywanie prostych zadań tekstowych
- pracę z książką, kartami pracy, komputerem

Zakładane osiągnięcia uczniów (umiejętności)

Uczeń:

- orientuje się w schemacie własnego ciała; wskazuje prawą i lewą stronę
- określa położenie przedmiotów w stosunku do własnego ciała
- analizuje wzajemne położenie przedmiotów słownie i w działaniu
- wyodrębnia cechy wielkościowe i je porównuje
- rozpoznaje, rysuje, wyróżnia liczebność otoczeniu figury geometryczne (koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt)
- kopiuje wzory i układanki liczebność wyraźnym geometrycznym wzorze

- układa wzory i ornamenty liczebność poznanych figur geometrycznych
- przelicza przedmioty
- porównuje liczebność zbiorów używając określeń: mniej, więcej, tyle samo,
- przelicza przedmioty po 2, 3, 5, 10
- pisze i czyta liczby w zakresie 100,
- wykonuje działania matematyczne – dodawanie, odejmowanie, w zakresie 100,
- zapisuje dane z praktycznych doświadczeń dotyczących mierzenia, ważenia, płacenia, określania czasu,
- rozpoznaje wartości monet i banknotów,
- mierzy różnymi sposobami różne odległości
- posługuje się linijką
- mierzy w litrach
- odczytuje temperaturę,
- waży w kilogramach,
- rozwiązuje proste problemy matematyczne w życiu codziennym.

Ewaluacja

Podjęmowane działania w ramach programu „W krainie liczb i łamigłówek” będą monitorowane poprzez:

- gromadzenie wytworów pracy uczniów
- obserwację uczniów

Analiza wytworów pracy i wyniki obserwacji posłużą do ewentualnej modyfikacji programu.

„Będę dobrą gospodynią”

Program zajęć przysposabiających do pracy prowadzony metodą
ergoterapii.

Wstęp

Program przeznaczony jest dla dziewcząt niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym.

Pomysł na tego rodzaju zajęcia wziął się stąd, iż uczennice uczęszczające do klasy dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie pochodzą z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo, a co za tym idzie nie mają wokół siebie osoby, która nauczyłaby je samodzielności oraz która, wprowadziłaby je w dorosłe życie, a tym samym pokazała jak dobrze prowadzić gospodarstwo domowe. Niestety bardzo często rodzice tych uczennic sami potrzebują osoby, która pokierowałaby ich życiem i pokazała jak żyć.

Osoby upośledzone w stopniu umiarkowanym to bardzo często osoby, które nie potrafią czytać i pisać. Dostępne na rynku książki kulinarne adresowane są do osób czytających, ponieważ podstawową formą przekazu przepisów jest tekst pisany. Rozumienie go wymaga wielu sprawności, m. in. przeczytania, zrozumienia, zapamiętania kilku informacji równocześnie. Przerasta to w znacznym stopniu możliwości tych uczniów, którzy nie potrafią czytać, a niestety dotyczy to większości osób głębiej upośledzonych. Osoby czytające dysponują na co dzień różnymi książkami i instrukcjami dotyczącymi rozwiązywania różnych problemów codziennych. Sięganie w różnych sytuacjach po „przepis” jest oczywiste i naturalne. Osoby upośledzone, zwłaszcza głębiej, nie mają takiej możliwości, zdane są na ewentualną pomoc innych ludzi. Dlatego też wprowadzenie w życie programu „Będę dobrą gospodynią” jest wspaniałą formą rozwijania i zdobywania potrzebnych umiejętności do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa domowego przez uczennice.

Wykonywanie prostych przepisów wymaga prostych umiejętności, ale przede wszystkim na początku zaznajomienia z podstawowym sprzętem kuchennym. Na początku niezbędne jest opanowanie przez dziecko prostych sprawności motorycznych, jak np. nalewanie wody do naczynie, trzymanie noża czy skrobaczki do jarzyn, krojenie, tarcie, odmierzanie określonej ilości, itp. Gotowanie bowiem jest działaniem zintegrowanym, obejmującym między innymi czynności manualne, wrażenia zmysłowe i oczywiście mowę. Tak więc, zajęcia kulinarne służą z jednej strony rozwojowi mowy, a z drugiej strony, można podczas tych zajęć wykorzystać mowę do wspierania, czy nawet programowania działań. Mówienie o tym, co robię w danej chwili, pokrywa się ze schematem budowy zdania. Poza tym, nie możemy zapomnieć o tym, że konsumpcja przygotowanych przez dzieci potraw jest doskonałą okazją do spożywania ich w dobrej atmosferze. Dotyczy to odpowiedniego ich

podania, nakrywania do stołu i kultura spożycia przygotowanych posiłków. Bowiern wielokrotne powtarzanie tych sytuacji buduje kulturę zachowania się przy stole. Tak więc, bez wątpienia zdobyte przez uczennice umiejętności w trakcie realizacji owego programu przyczynią się do ogólnego rozwoju i poprawy ich sprawności, tak niezbędnych do możliwie samodzielnego i aktywnego życia w społeczeństwie.

Warto byłoby jeszcze wspomnieć, iż zainteresowania kulinarne mają ogromne znaczenie dla rozwoju dziecka upośledzonego, chociażby ze względu na ich aspekt poznawczy i zabarwienie emocjonalne. Mają również wpływ na zachowanie, sposób spędzania wolnego czasu. Zajęcia kulinarne zwykle wymagają podziału ról w czasie przygotowywania posiłków. Uczeń ma więc współdziałać zgodnie z innymi, wspólnie angażować się w daną pracę. Gotowanie to nie tylko praca. Gotowanie jest także jedną z form ekspresji. Dlatego też, pozwólmy uczniom niepełnosprawnym intelektualnie na „rozwijanie skrzydeł” w kuchni, by mogli pracować odważnie i z przyjemnością.

Cel główny

Za główny cel zajęć przyjąłam wykształcenie u dziewcząt praktycznych umiejętności kulinarnych niezbędnych w dorosłym życiu.

Cele szczegółowe

Kształtowanie sfery zachowań, która obejmuje rzetelność wykonywanej pracy i przestrzeganie dyscypliny pracy oraz zasad BHP w różnych sytuacjach życiowych, kształtowanie i doskonalenie umiejętności bezpiecznego posługiwania się sprzętem AGD ułatwiającym pracę w kuchni oraz poznanie jego wszechstronnego zastosowania, przygotowanie uczniów do podjęcia aktywności „parazawodowej” we własnym gospodarstwie domowym, rozwijanie i pogłębianie uzdolnień i zainteresowań z zakresu prowadzenia gospodarstwa domowego, poznanie zasad zdrowego odżywiania i jego znaczenia dla rozwijającego się organizmu, wdrażanie do planowania pracy (przygotowywanie potraw zgodnie z przepisami), rozwijanie i doskonalenie umiejętności korzystania z książek kucharskich, nauka pieczenia prostych ciast, ciasteczek oraz przyrządzania innych deserów, zdobywanie umiejętności gotowania prostych dań obiadowych, przygotowywania sałatek i surówek, zapoznanie z potrawami krajów całego świata, rozwijanie i doskonalenie zmysłu smaku i zapachu podczas przygotowywania i smakowania przyrządzonych potraw, uczenie się sporządzania listy zakupów artykułów

spożywczych niezbędnych w kuchni na bieżąco oraz potrzebnych na zaplanowane potrawy, doskonalenie umiejętności oszczędnego gospodarowania pieniędzmi, doskonalenie umiejętności oszczędnego gospodarowania surowcami, energią, wodą, uczenie ekonomicznego wykorzystywania produktów spożywczych (wdrażanie do gospodarności), kształtowanie umiejętności zgodnej współpracy w zespole, wdrażanie do higienicznego, bezpiecznego i estetycznego przygotowywania posiłków, nabycie umiejętności nakrywania do stołu, posługiwania się sztućcami, prawidłowego zachowania się podczas spożywania posiłków.

Material nauczania (treści)

Tematy zajęć będą uzgadniane na bieżąco, z uwzględnieniem zainteresowań grupy. Proponowana tematyka zajęć:

- sałatki (warzywne, owocowe),
- omlety (np. z owocami, z pomidorami),
- potrawy z jajek (np. jajecznica z pieczarkami),
- parówki w cieście naleśnikowym,
- leniwe pierogi,
- ryż z warzywami,
- przekąski (np. koreczki, kanapki sezonowe),
- hot- dog, hamburger, tosty,
- napoje owocowe,
- słodkie przekąski (np. wafle orzechowe),
 - racuchy (np. z jabłkami),
 - placuszki (np. z kaszy manny, z białego sera),
 - gofry, ciasteczka, ciasta,
 - poznanie potraw kuchni całego świata (np. włoskie klimaty- spaghetti).

Procedury osiągnięcia celów (metody pracy)

- metoda poszukująca, prób i błędów, pokazowa, zadaniowa, ćwiczenia praktyczne.

Zajęcia w kuchni są doskonałym źródłem wiedzy dla uczniów o specyficznym potrzebach edukacyjnych. Nasze jedzenie, bowiem, zawiera wiele informacji o świecie, w którym żyjemy, jest przecież jego częścią. W trakcie pracy w kuchni uczniowie mogą

dowiedzieć się, jaki jest świat, jak z niego korzystać, jak go przetworzyć na własny użytek. Ze względu na wielorakie doznania zmysłowe zajęcia kulinarne są doskonałą sposobnością do polisensorycznego poznawania otoczenia i integracji zmysłów w naturalnych, niewymuszonych sytuacjach. Przyrządzanie potraw to seria kolejnych czynności i każda z nich powoduje jakąś zmianę, np. obrana marchewka ma nieco inny kolor, pokrojona - kształt, a ugotowana- twardość, zapach i smak. Dlaczego woda paruje i ubywa jej w garnku, co się stało z cukrem w wodzie, dlaczego pozostawione w klasie mleko skisło, a schowane w lodówce nie? Są to tylko przykłady, jak można wykorzystać sytuacje kulinarne do tłumaczenia zjawisk otaczającego dzieci upośledzone świata. Zresztą uczniowie bardzo często sami o nie pytają. Zadają niejednokrotnie pytania o rozmaite zjawiska i ich przyczyny.

A najlepszym sposobem poznawania świata jest nauka poprzez własne doświadczenie. Przyrządzanie i spożywanie potraw to właśnie takie odkrywanie wiedzy, czyli po prostu odkrywanie świata.

Każde zajęcia rozpoczynałyby się od zapoznania się z recepturą na daną potrawę, a następnie sporządzenia listy zakupów i oczywiście zakup potrzebnych surowców według ceny i jakości. Kolejnym etapem byłoby przygotowanie potraw z uwzględnieniem różnych technik i zasad higieny pracy, natomiast uwieńczeniem sukcesów kulinarnych byłyby konsumpcja sporządzonych przez dzieci potraw, a ostatnim posprzątanie stanowiska pracy.

Zakładane osiągnięcia uczniów

Efektem opracowanego przeze mnie programu powinna być wykształcona u uczennic umiejętność gotowania, jak i ogólnie przyjętej pracy w kuchni.

Przewidziane rezultaty:

- uczennice biorący udział w zajęciach zostaną wyposażony w umiejętności praktyczne pozwalające im na samodzielne korzystanie z urządzeń technicznych powszechnego użytku, zgodnie z ich przeznaczeniem,
- uczennice dzięki zajęciom zdobędą maksymalną niezależność życiową w zakresie zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych (zaspakajanie potrzeby głodu),
- udoskonalenie wielorakich doznań zmysłowych: bardziej rozwinięty zmysł smaku, zapachu.

Metody ewaluacji (uwagi o realizacji)

Realizacja programu stanowi ogromną pomoc w samodzielnym zdobywaniu wiedzy z zakresu prowadzenia gospodarstwa domowego i wiedzy kulinarnej przez dziewczęta niepełnosprawne intelektualnie z naszej szkoły.

Zajęcia odbywają się raz w tygodniu po dwie godziny lekcyjne. Uczestniczą w nich dziewczęta o specjalnych potrzebach edukacyjnych w zbliżonym do siebie wieku. Grupa liczy 5 osób. Udział w zajęciach opiera się na dobrowolności i spontaniczności.

W trakcie spotkań dziewczęta uczą się podstawowych technik służących do przygotowania posiłku np. mieszanie, siekanie, ubijanie. Równie duży nacisk położyłam też na przygotowanie swojego stanowiska pracy i pozostawienie go w czystości po zakończeniu gotowania. Program nie tylko umożliwia nauczenie dzieci gotowania, ale również pracy w grupie, podziału obowiązków i dogodnego rozplanowania czasu potrzebnego do przygotowania potraw. Dzięki temu, że gotowane są różne potrawy, uczennice poznają różnorodne techniki kulinarne. Ponieważ zajęcia odbywają się każdego tygodnia, młodzież wykształca w sobie poczucie obowiązkowości i punktualności.

„Świat nitką i papierem malowany”

Program dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Wstęp

Mówiąc o specjalnych potrzebach edukacyjnych, mamy na myśli potrzeby uczniów, którzy z powodu swej niepełnosprawności, czy też odmienności, wymagają innego podejścia, zastosowania różnych form i metod pracy. Potrzeby specjalne takiego dziecka wynikają ze współdziałania kilku czynników:

- tkwiących w samym dziecku,
- jego indywidualnych predyspozycji,
- w jego otoczeniu – w środowisku rodzinnym, grupie rówieśniczej.

Wśród różnorodnych wypowiedzi i środków wyrazu, działalność plastyczno-techniczna obok zabawy jest najpowszechniejszą formą ekspresji dziecka. Warto w tym miejscu przypomnieć, że plastyka jest obok języka (słowa pisanego i mówionego) jednym z podstawowych sposobów przekazu informacji, tak świadomych jak i nieświadomych.

Dziecko upośledzone ma mniejszą siłę przebicia w kierunku działania twórczego. Jego spontaniczne próby działania twórczego bywają często hamowane jako nie kształcące, zaś system oczekiwań wobec niego sugeruje, że jest ono do twórczości w ogóle nie zdolne, dlatego też umożliwienie dziecku spontanicznej aktywności twórczej może i powinno być prowadzone planowo i systematycznie.

Niniejszy program jest adresowany do czworga uczniów - w tym dwojga z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim i dwojga ze specyficznymi trudnościami w nauce. Będzie on realizowany przez 3 lata po 2-3 godziny w tygodniu.

W programie wykorzystane będą elementy ergoterapii /tkactwo- makramy/, artreterapii /rzeźba –origami, rysunek, zdobnictwo i dekoratorstwo/ oraz metody Paula Dennisona. Ponadto tzw. „wyszywanki matematyczne”, czyli zabawa nitką.

Cele główne

- Wspomaganie rozwoju zdolności i zainteresowań uczniów poprzez działania plastyczno-techniczne,
- Kształtowanie prawidłowej postawy społeczno – etycznej,
- Uwrażliwianie na piękno środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Cele szczegółowe

- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, akceptacji i życzliwości,
- wytworzenie pozytywnych relacji opartych na szacunku, trosce, zaufaniu i wsparciu,
- budzenie wiary we własne możliwości, odkrywanie potencjalnych zdolności i inspirowanie do ujawniania zainteresowań,
- kształtowanie równowagi emocjonalnej i pozytywnej motywacji do podejmowanych zadań,
- wspieranie twórczego zaangażowania,
- usprawnianie motoryki małej,
- kształtowanie właściwych zachowań wobec ludzi,
- wdrażanie do twórczego rozwiązywania problemów pojawiających się w codziennym życiu,
- rozwijanie potrzeby właściwego komunikowania się i współpracy,
- kształtowanie właściwego stosunku do świata zwierząt i roślin,
- uświadamianie konieczności dbania o środowisko naturalne;
- uwrażliwianie na piękno kultury i sztuki regionu,
- wdrażanie do obsługi podstawowych przyrządów kreślarskich typu linijka, cyrkiel,
- rozwijanie aktywności plastycznej i technicznej,
- wdrażanie do umiejętności posługiwania się nożyczkami, igłą i nitką.
- kształtowanie koncentracji uwagi, cierpliwości,
- wdrażanie do precyzyjnego i estetycznego wykonywania prac plastyczno-technicznych.

Treści nauczania

- malowanie form kolistych,
- malowanie form falistych,
- malowanie dużych konturowych rysunków,
- montowanie konstrukcji z klocków,
- układanki płaskie według wzoru i bez wzoru,
- nawlekanie koralików, przewlekanie sznurków, zwijanie żyłek,

- wycinanie z papieru: ciągle po linii prostej, falistej, wycinanie form geometrycznych i konturów rysunków,
- wycinanki, naklejanki z papieru, materiału, włóczki itp.,
- składanie papieru - origami,
- rysowanie szlaczków i wzorów z elementów liter,
- rysowanie wzorów po śladzie,
- kopiowanie rysunków przez kalkę techniczną,
- kolorowanie kredkami małych przestrzeni,
- rysunki dowolne kredkami ołówkowymi lub świecowymi,
- wyszywanie kątów, kół, kwadratów, elips,
- łączenie elementów wyszywek z origami,
- poznanie podstawowych splotów makramy i wykonywanie ozdób w postaci kwietników, toreb na zakupy, bransolet,
- -wykonywanie kwiatów /bukietów z krepiny/ - łączenie poszczególnych elementów drutem florystycznym i taśmą florystyczną.

Metody pracy

- pokaz
- pogadanka
- praktycznego działania
- Paula Dennisona

Metody i techniki będą stosowane naprzemiennie w celu uniknięcia znużenia wykonywaniem pracy tego samego rodzaju.

Przewidywane osiągnięcia uczniów:

Uczeń będzie:

- ciął po linii krzywej i prostej,
- malował formy koliste, faliste, duże kontury rysunków,

- wiązał podstawowe sploty makramy, a następnie tworzył bransolety, kwietniki, ozdoby ścienne,
- zaginał papier po linii prostej, tworzył z papieru rośliny, zwierzęta – orgiami
- posługiwał się igłą i nitką,
- wyszywał podstawowe figury geometryczne np. koło, kwadrat,
- sprawnie posługiwał się przyrządami kreślarskimi typu linijka, cyrkiel,
- potrafił kalkować i obrysowywać szablony, wycinać na ich podstawie elementy kwiatów, a następnie łączyć je za pomocą drucików i taśmy florystycznej.

Ewaluacja

Podstawą ewaluacji programu będą wytwory prac dzieci, wystawy tych prac oraz bezpośrednia obserwacja uczniów na zajęciach.

„Zaczarowany świat ortografii”

Program zajęć dla uczniów mających trudności w czytaniu i pisaniu.

Wprowadzenie

Światowa Federacja Neurologów nazywa dysleksją zaburzenia manifestujące się trudnościami w nauce czytania i pisania, mimo stosowania obowiązujących metod nauczania, normalnej (czasem ponadprzeciętnej) inteligencji dziecka i sprzyjających warunków społeczno-kulturowych.

Trudności w czytaniu i pisaniu objęte tą nazwą mogą występować u dziecka w trzech formach- w postaci izolowanej, np. tylko w postaci trudności z nauczeniem się poprawnej pisowni, lub jako zespół dwóch lub nawet trzech form tych zaburzeń:
-dysgrafia- trudności w opanowaniu pożądanego poziomu graficznego pisma;
-dysleksja- specyficzne trudności w nauce czytania, którym towarzyszą często trudności w pisaniu;
-dysortografia-specyficzne trudności z opanowaniem poprawnej pisowni (nie tylko błędy ortograficzne).

Bezpośrednią przyczyną trudności o charakterze dyslektycznym jest nieharmonijny rozwój psychomotoryczny dziecka, co oznacza, że niektóre funkcje rozwijają się dobrze lub ponadprzeciętnie, inne zaś z wyjątkowym opóźnieniem. Dotyczy to przede wszystkim zaburzeń rozwoju tych funkcji poznawczych i ruchowych, które biorą udział w czytaniu i pisaniu oraz ich współdziałania.

1. Nieprawidłowości rozwoju funkcji słuchowo- językowych objawiają się jako zaburzenia uwagi, pamięci i percepcji słuchowej.
2. Zaburzenia funkcji wzrokowych (uwagi i spostrzegania wzrokowego, pamięci wzrokowej).
3. Deficyty rozwoju funkcji ruchowych a zwłaszcza motoryki rąk.
4. Zakłócenia lateralizacji, takie jak oburęczność, zamiast oczekiwanej prawo- lub leworęczności u dziecka powyżej 7 lat, dwuocność, czy tzw. Skrzyżowana lateralizacja.
5. Zaburzenia orientacji utrudniają rozpoznawanie kierunków w przestrzeni i orientację w lewej i prawej stronie własnego ciała.

Dzieci z „ryzyka dysleksji” powinny zostać wcześnie objęte opieką, aby zapobiec wystąpieniu trudności szkolnych lub je zminimalizować. Wieloletnie obserwacje wykazały, że rozwój dzieci dyslektycznych nie objętych pomocą specjalistyczną jest zwykle gorszy niż grupy ich rówieśników.

Program zajęć dla uczniów szkoły podstawowej mających trudności w czytaniu i pisaniu.

„Zaczarowany świat ortografii”

Program zajęć przeznaczony jest dla uczniów klas IV-VI mających problemy w nauce. Są to uczniowie, którzy mimo prawidłowego rozwoju umysłowego nie radzą sobie na lekcjach języka polskiego. Mają problemy z prawidłową nauką czytania i pisania, słabo się wypowiadają, a ich prace pisemne pozostawiają wiele do życzenia.

Uczestnictwo w zajęciach daje uczniom możliwość przezwyciężenia skutków niepowodzeń w nauce, braku równowagi emocjonalnej i słabej motywacji do nauki, a także przekonania się o własnej wartości.

Realizacja programu przewidziana jest na okres trzech lat. Proponowane metody i formy pracy umożliwiają realizację założonych celów.

Cele programu

Cele ogólne:

- stymulowanie ogólnego rozwoju ucznia i usprawnianie funkcji ważnych w procesie uczenia się czytania i pisania:

- wzrokowo- przestrzennych, tj. skupiania uwagi wzrokowej, spostrzegania i pamięci wzrokowej, spostrzegania przestrzeni;
- słuchowo- językowych, tj. skupiania uwagi słuchowej, spostrzegania i pamięci słuchowej dźwięków mowy oraz funkcji językowych;
- motorycznych, tj. sprawności manualnej i ogólnego rozwoju ruchowego dziecka;
- współdziałania ze sobą funkcji (koordynacja wzrokowo- ruchowa podczas pisania, wzrokowo- słuchowa podczas czytania, itp.
- relaksacja.

Cele szczegółowe:

- ćwiczenie integracji wzrokowo- ruchowej
- koordynacja wzrokowo-ruchowa
- spostrzeganie figury i tła
- stałość spostrzegania

- kształtowanie znajomości schematu ciała i uczenie lateralizacji
- kształtowanie znajomości kierunku w przestrzeni przez ruch
- różnicowanie głosek o zbliżonym brzmieniu
- tworzenie rymów i aliteracji
- rozwijanie zdolności do segmentowania wyrazów
- rozwijanie pamięci fonologicznej sekwencyjnej
- rozwijanie analizy i syntezy głoskowej, pozycyjnej i sekwencyjnej
- rozszerzanie zasobu słownikowego
- ćwiczenia usprawniające motorykę dłoni i utrwalające płynność ruchów ręki
- podnoszenie sprawności manualnej
- porządkowanie wiedzy z zakresu ortografii
- trening umiejętności ortograficznych
- usprawnianie techniki czytania
- kształtowanie umiejętności wykorzystywania technik relaksacyjnych usprawniających możliwości intelektu dziecka
- kształtowanie umiejętności czytelnego pisania

TREŚCI PROGRAMOWE

L.p.	Treść tematu
1.	Zapoznanie uczniów z celami programu i zadaniami przyjętymi do realizacji. Diagnozowanie umiejętności uczniów.
2.	Zautomatyzowanie umiejętności czytania. Czytanie całościowe sylab i wyrazów. Czytanie wyrazów, zdań i tekstów sylabami. Czytanie sylab i wyrazów w krótkich pozycjach. Czytanie naprzemienne sylab, wyrazów i zdań. Czytanie selektywne głośnie i ciche. Czytanie z przesłonką. Czytanie chóralne.
3.	Czytanie tekstu ze zrozumieniem. Stawianie pytań do tekstu. Odpowiedzi na pytania pod tekstem. Uzupełnianie tekstu z lukami.
4.	Pisanie poprawne pod względem graficznym. Kreślenie ręką dużych liter w powietrzu.

	Pisanie dużych liter na tablicy. Kreślenie „leniwych ósemek”. Pisanie naprzemiennie. Pisanie jednocześnie prawą i lewą ręką.
5.	Pisanie poprawne pod względem ortograficznym. Przepisywanie. Pisanie z pamięci. Pisanie ze słuchu.
6.	Opracowanie ortograficznych zasad pisowni <i>ó-u</i> . Opracowanie pisowni wyrazów z <i>ó</i> niewymiennym. Opracowanie pisowni trudnych wyrazów z <i>ó</i> wymiennym.
7.	Opracowanie reguł pisowni <i>rz-ż</i> . Ćwiczenie umiejętności świadomego stosowania zapisu <i>rz-</i> wymienne. Utrwalenie pisowni wyrazów z <i>rz</i> niewymiennym.
8.	Zasady ortograficzne i opracowanie pisowni <i>ch-h</i> .
9.	Przybliżenie zasad pisowni głosek nosowych i grup <i>om, em, on, en</i> .
10.	Słuchowe różnicowanie głosek <i>ą-ę</i> i segmentów morfologicznych <i>om, em, on, en</i> .
11.	Opracowanie pisowni wyrazów zakończonych <i>-i, -ji, -ii</i> .
12.	Zapoznanie z prawidłowościami łącznej i rozdzielnej pisowni partykuł.
13.	Utrwalanie poprawnej pisowni w tekstach mieszanych.
14.	Praktyczne zaznajamianie ze strukturą przestrzeni. Kierowanie się w działaniu schematami przestrzennymi.
15.	Pisanie poprawne pod względem językowym. Ćwiczenia w przekształcaniu tekstu. Ćwiczenia frazeologiczne. Ćwiczenia rozwijające sprawność językową. Ćwiczenia językowe i stylistyczne.
16.	Tworzenie własnego tekstu. Ćwiczenia w tworzeniu tekstu o różnym zabarwieniu emocjonalnym.
17.	Stosowanie przekładu intersemiotycznego. Przekształcanie słowa na obraz malarski.
18.	Opanowanie poprawności artykulacyjnej. Ćwiczenia modulacji i intonacji głosu.
19.	Wykorzystywanie technik relaksacyjnych usprawniających możliwości intelektualne dziecka.

Procedury osiągnięcia celów

- Stosowanie odpowiednich i właściwych form pracy:
 - zajęcia warsztatowe, gry i zabawy: ruchowe, relaksacyjne i zabawy integracyjne, zajęcia ćwiczeniowe, rozmowy
- Stosowanie różnorodnych metod:
 - burza mózgów

- dramy
- przekład intersemiotyczny
- praca z tekstami literackimi i językowymi
- pytania i odpowiedzi
- dyskusja
- metody aktywności kreatywnej
- mapy mentalne
- linie czasu

Zakładane osiągnięcia uczniów

Uczniowie biorący udział w zajęciach lepiej radzą sobie z nauką (poprawa wyników nauczania), chętniej czytają i piszą, a także wypowiadają się ustnie, biorą udział w dyskusjach. Mają mniejsze problemy z opanowaniem pamięciowym materiałów z różnych przedmiotów. Radzą sobie z pokonywaniem trudności, mają podwyższone poczucie własnej wartości.

Efekty

- wzrost poziomu umiejętności szkolnych,
- wzrost tempa, poprawności i płynności czytania i pisanie,
- poprawa grafiki pisma,
- utrwalenie znajomości i stosowania zasad ortograficznych,
- podniesienie motywacji do nauki,
- doskonalenie umiejętności radzenia sobie z napięciem emocjonalnym.

Metody ewaluacji

Ewaluacja programu odbywać się będzie poprzez obserwację zaangażowania dzieci podczas zajęć, pozytywną zmianę ich postaw oraz analizę prac uczniów, testów badających przyrost ich wiedzy.

„Szczęśliwy świat tworzenia”

**Program terapii przez sztukę dla uczniów o specjalnych
potrzebach edukacyjnych.**

Wstęp

Z roku na rok wzrasta w szkołach liczba dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, wymagających od nauczycieli specyficznych form pracy i opieki. Stwarza to konieczność wprowadzenia do szkół, także masowych i publicznych, bardziej nowatorskich i skutecznych form pomocy tym dzieciom. Jedną z takich form jest właśnie *arteterapia*.

Arteterapia to terapia przez sztukę. Rozumie się ją jako terapeutyczne oddziaływanie różnych dziedzin sztuki w procesie czynnej lub biernej aktywności twórczej. Arteterapia to wydobywanie z dzieci sił oraz energii, które pomagają im we własnym rozwoju. Jest to poszukiwanie motywacji do procesu twórczego, w którym często dochodzi do głosu zjawisko *katharsis* (oczyszczenia). Stanowi ono bezpieczny i akceptowany przez dzieci sposób wypowiedzi tego, co jest trudne do opisania słowami, jest odzwierciedleniem problemów i negatywnych emocji nagromadzonych i przechowywanych.

Sztuka pomaga kształtować osobowość dziecka - z jednej strony stwarza możliwość ujawnienia stłumionych uczuć, zaś z drugiej strony przejmuje nad nimi kontrolę i uwalnia od napięć. Wpływa również na samoocenę i poczucie własnej wartości. Arteterapeuta poprzez świadome działanie artystyczne pozwala na rozwiązanie wielu problemów. Wykorzystuje do celów terapeutycznych formy plastyczne, muzyczne, literackie i teatralne. Tak szeroko pojęta sztuka daje możliwość symbolicznego wyrazu trudnych przeżyć, doświadczeń i emocji w bezpiecznych warunkach, w formie mówienia „nie wprost”.

Zajęciami arteterapeutycznymi objęte są dzieci zamknięte w sobie, z kompleksami, nieufne, zahamowane, nadpobudliwe, nieakceptowane, odrzucone oraz uczniowie z niską motywacją do nauki, jak również dzieci po przejściach traumatycznych oraz dzieci z małą sprawnością psychoruchową.

Podstawowym celem arteterapii jest rozładowywanie trudnych emocji u dzieci z zaburzeniami psychoruchowymi, zaburzeniami w zachowaniu, a także wyzwalanie pozytywnych emocji, umożliwiających optymalne wykorzystanie możliwości rozwojowych dzieci.

Mój program przygotowany jest w celu pomocy dzieciom w likwidowaniu napięć, odreagowaniu negatywnych emocji, integracji różnorodnych doznań i przykrych doświadczeń.

Cele główne arteterapii:

- 1) Diagnoza pozwalająca rozpoznać potrzeby emocjonalne, poznawczo – rozwojowe oraz możliwości manualne u dzieci.
- 2) Terapia polegająca na wzroście zdolności percepcyjno – poznawczych, socjalizacji, uzewnętrznianiu przeżyć i doznań, usprawnianiu możliwości ruchowych.
- 3) Relaksacja pozwalająca na odreagowanie wewnętrznych napięć, niepowodzeń, frustracji i agresji.

Cele szczegółowe arteterapii:

- 1) Pobudzanie wszechstronnego rozwoju ucznia.
- 2) Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych.
- 3) Stwarzanie możliwości do własnych wypowiedzi za pomocą różnorodnych środków wyrazu artystycznego.
- 4) Wyposażenie w niezbędne umiejętności plastyczne oraz wiedzę z tego zakresu.
- 5) Rozwijanie sprawności manualnej, wrażliwości muzycznej, literackiej.
- 6) Podnoszenie poziomu samoakceptacji.
- 7) Rozładowanie negatywnych napięć, emocji i agresji.
- 8) Poznanie różnego rodzaju materiałów do wykorzystania w procesie tworzenia.
- 9) Zrozumienie istoty samodzielności i odpowiedzialności za wykonane zadanie.
- 10) Uaktywnienie i otwarcie się ucznia mającego problemy z nawiązaniem kontaktów.
- 11) Przygotowanie do uczestnictwa i odbioru kultury.

Funkcje arteterapii:

- 1) *rekreacyjna* – pozwala osiągnąć stan wyciszenia, radości, rozluźnienia, wewnętrznego spokoju, a przez to wyzwolenia energii życiowej;
- 2) *edukacyjna* – polega na dostarczeniu dziecku dodatkowych wiadomości i zwiększeniu jej mądrości życiowej, a także umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach;
- 3) *korekcyjna* – przejawia się w różnych formach niesienia pomocy dzieciom mającym problem z niedostosowaniem się do otaczającego świata, przestrzeganiu i akceptacji siebie i innych, wyrównaniu braków i ograniczeń psychofizycznych.

Material nauczania

TEMATYKA ZAJĘĆ oparta na działaniach w zakresie:

ARTETERAPII

Tworzenie prac plastycznych za pomocą różnych technik: malowanie pędzlem, palcami, rysowanie, lepienie z gliny, masy solnej, rzeźbienie, modelowanie, wycinanie, wydzieranie;

1. różnorodność świata barw– mandale — barwy podstawowe, pochodne, zimne, ciepłe, czyste, złamane, walor
— nabywanie pewności siebie, podwyższanie poziomu samoakceptacji, odkrywanie własnych możliwości twórczych.
2. finger painting– malowanie palcami
— pokonanie lęku wejścia w nowa grupę, odreagowanie napięcia, pobudzanie własnej fantazji, nazywanie własnych myśli, uczuć, pragnień, umiejętności słuchania innych
3. prace w papierze– okolicznościowe pocztówki, witraże, wycinanki, formy dekoracyjne
— rysowanie według szablonu, planowanie płaszczyzny(praca w danym formacie)łączenie różnych materiałów, rozumienie potrzeby oszczędzania papieru, pobudzanie wyobraźni
4. prace z masy solnej– wazoniki, ozdoby świąteczne, ramki (przedmioty użytkowe)
— projektowanie własnych form przestrzennych, usprawnianie motoryki, łączenie różnych elementów za pomocą masy solnej, manipulowanie tworzywem, podejmowanie decyzji metodą prób i błędów, zaangażowanie wszystkich zmysłów, rozładowanie napięcia, usprawnianie percepcji wzrokowej i spostrzegawczości
6. prace z surowców ekologicznych– ozdoby, kartki okolicznościowe, portrety, obrazki tematyczne

— wycinanie, łączenie, kruszenie, klejenie, tworzenie kompozycji wg własnego pomysłu, rozumienie potrzeby zbierania różnych tworzyw i surowców z możliwością wykorzystania i zastosowania w innych dziedzinach

7. origamii- sztuka składania papieru– proste formy konstrukcyjne, przestrzenne, wypukłe

— umiejętność odrysowywania według szablonu opanowanie techniki prawidłowego uchwytu narzędzi tnących, obserwacja i składanie papieru wg podanych wskazówek, dokładność wykonania zagięć papieru

8. malowanie na szkle– sztuka witrażu–proste formy dekoracyjne

— opanowanie techniki odwzorowywania projektu, odpowiednie dobieranie barw, wykorzystanie wiedzy o łączeniu barw, prawidłowe pokrywanie płaszczyzny według wzoru

9. collage– łączenie materiałów na płaszczyźnie, w motywach roślinnych, postać ludzka, pejzaż, proste formy

TEATROTERAPII

Wykonywanie inscenizacji i improwizacji teatralnych ,praca z dramą

Projektowanie i wykonywanie dekoracji i rekwizytów do przedstawień teatralnych i inscenizacji;

MUZYKOTERAPII

- Akompaniowanie do śpiewu z wykorzystaniem instrumentów muzycznych
- Przedstawianie ruchem treści słyszanej melodii;
-
- Ćwiczenia oddechowe przy muzyce relaksacyjnej;
- Improwizacje ruchowe do utworów muzycznych;
- Tańce integracyjne i wybrane tańce narodowe – nauka kroku podstawowego;

BIBLIOTERAPII

- Czytanie i analizowanie wybranych, odpowiednich do wieku lektur, bajek i poezji;
- Próby zmian treści lub zakończenia opowiadania, bajek;
- Samodzielne tworzenie poezji, bajek;

Procedury osiągnięcia celów

Założone cele będą osiągnięte za pomocą klasycznych i innowacyjnych metod i technik:

- metody podające: opowiadanie, wyjaśnienia;
- pokaz – angażujący zarówno wzrok, dotyk i inne zmysły;
praca z książką – albumy, przykłady prac i rozwiązań, lektura, poezja;
- obserwacja, eksperyment, wycieczka – dzięki którym dzieci są wdrażane do logicznego myślenia i zapamiętywania;
- metody problemowe: pogadanka, dyskusja;
- metody praktyczne: praca twórcza uczniów;
- Met. Denisona;
- Met. Carla Orffa (słowa-muzyka-ruch);
- techniki relaksacyjne;
- elementy Pedagogiki Zabawy *Klanza*;
- met. eksponujące: drama, teatrzyk, sztuka

Do **technik** stosowanych w arteterapii zalicza się: rysunek, malarstwo pędzlem lub palcami, lepienie z plasteliny lub w masie solnej, tkanina artystyczna, collage.

W realizacji tego programu zostanie wykorzystana literatura fachowa, a także środki dydaktyczne: bloki, kredki, pisaki, farby, plastelina, okazy naturalne, materiały tekstylne, itp.

Spośród technik arteterapii wykorzystane będą elementy:

1) Teatrotterapii – terapii poprzez przygotowanie małych form teatralnych; inscenizacji i uczestniczenie w nich poprzez odgrywanie ról.

CEL:

zdobywanie samowiedzy, rozwijanie wyobraźni i poczucie sprawstwa;
uświadomienie sobie własnych przekonań i uczuć;
pozwala wypróbować nowe sposoby zachowania;
pomaga uwolnić się od wspomnień i niepokojów i lepiej zrozumieć siebie;
dzięki niej uwalniane są lęki oraz ekspresja silnych emocji;
kształci samodzielne myślenie oraz działanie i otwartej postawy wobec otoczenia;
pogłębia odczucia emocjonalne, wzbogaca wyobraźnię oraz rozwój osobowości;
poprawia komunikację dziecka z otoczeniem.

ŚRODKI REALIZACJI:

przygotowywanie teatrzyków lalek i cieni;
wykonywanie inscenizacji i improwizacji;
praca z dramą na różnych zajęciach;

2) Terapii plastycznej z chromoterapią – terapii za pomocą różnych sztuk i technik plastycznych oraz kolorów.

CEL:

dostarcza przestrzeni, pozwalając na swobodną twórczość;
stanowi bezpieczny i akceptowany przez dzieci sposób wypowiedzi tego, co jest trudne do opisanania słowami;
odzwierciedla problemy i negatywne emocje;
jest obrazem osobowości autora;
realizuje zamierzenia i pragnienia, które nie miały okazji być spełnione w rzeczywistości;
kształci umiejętności projekcyjne i konstrukcyjne;

ŚRODKI REALIZACJI:

tworzenie prac plastycznych za pomocą różnych technik: malowanie pędzlem, palcami, rysowanie, lepienie z gliny, masy solnej, rzeźbienie, modelowanie, wycinanie, wydzieranie;

3) Muzykoterapii z choreoterapią – obejmuje oddziaływanie za pomocą muzyki i jej

elementów (dźwięku oraz rytmu) oraz tańca.

CEL:

może służyć nawiązywaniu relacji międzyludzkich i rozwiązywaniu problemów emocjonalnych (zwłaszcza w nazywaniu emocji);
działa uspokajająco, ale też aktywizująco i pobudzająco;
wpływa na zmianę aktywności systemu nerwowego, napięcia mięśniowego, przyspiesza przemianę materii, modyfikuje oddychanie;
ma pomóc w rozwoju ciała, doskonali ruchy poprawiając ich wyrazistość i elastyczność;
ćwiczy koordynację ruchową, poczucie rytmu i harmonii;
pomaga odzyskać kontakt z własnym ciałem, odblokowuje miejsca, gdzie została uwięziona energia;
poprawia kontakty interpersonalne z otoczeniem;
angażuje do pracy wszystkie analizatory;
kształci wyobraźnię i pamięć ruchową;

ŚRODKI REALIZACJI:

akompaniowanie do śpiewu z wykorzystaniem instrumentów muzycznych oraz klaskania, tupania itp.;
przedstawianie ruchem treści słyszanej melodii;
wykonywanie ćwiczeń rytmiczno – ruchowych przy zabawach rytmicznych;
improwizacje ruchowe;
ćwiczenia oddechowe;

4) Biblioterapii z poezjoterapią – czyli terapia z wykorzystaniem odpowiednio dobranej literatury – książek, publikacji literackich, poezji, albumów.

CEL:

wpływa na pozytywną postawę dziecka;
daje wiarę w pokonywanie trudności;
oddziałuje w kierunku zmiany obrazu samego siebie;
przeciwdziała niepożądanym emocjom, osłabieniu ich i wygaszeniu;
wzbudza emocje wpływające korzystnie na samopoczucie i właściwe funkcjonowanie organizmu;
przyczynia się do rozwoju wyobraźni, poszerza sferę przeżyć;
wpływa na poczucie własnej wartości i pomaga uwierzyć we własne możliwości;

ŚRODKI REALIZACJI:

czytanie i analizowanie wybranych, odpowiednich do wieku lektur, bajek i poezji;
próby zmian treści lub zakończenia opowiadania, bajek;
samodzielne tworzenie poezji, bajek;

5) Terapii zajęciowej - terapii poprzez wykonywanie określonych zajęć i prac ręcznych.

CEL:

poprzez wykonywanie różnych czynności doskonalą swoją sprawność manualną;
utrzymuje dziecko w sprawności fizycznej i psychicznej;
wdraża do wyrażania własnej ekspresji w pracach ręcznych;
pobudza sensorycznie – wielozmysłowe postrzeganie świata;
kreuje przestrzeń, pozwala poznać dystans i granice;
jest relaksem, przyjemnością i odpoczynkiem;
sublimuje uczucia i postawy dzieci;
tworzy atmosferę życzliwości i wspólnoty podczas wykonywania prac;

ŚRODKI REALIZACJI:

tworzenie prac ręcznych z różnych materiałów;
projektowanie i wykonywanie dekoracji i rekwizytów do przedstawień teatralnych i inscenizacji;

6) Ludoterapii – terapii za pomocą gier i zabaw.

METODY: metody pracy oparte na spontanicznej aktywności dziecka dostosowane do jego możliwości percepcyjnych

- indywidualizacja środków i metod
- powolne stopniowanie trudności
- ciągłość oddziaływań

Organizacja zajęć

- cotygodniowe spotkania(90min)
- planowe działania ukierunkowane na odkrycie nowych możliwości i osiągnięcie zmian w zachowaniu dziecka,
- działania skierowane do grupy dzieci ze stwierdzonymi zaburzeniami w rozwoju psychoruchowym, zaburzeniami w zachowaniu, niską samooceną, nieśmiałością,

trudnościami szkolnymi,

- prowadzenie grupy dzieci o zbliżonym wieku metrykalnym,
- wykorzystanie nowatorskich metod pracy opartych na spontanicznej aktywności dziecka,
- dostosowanie metod pracy do możliwości percepcyjnych dziecka,
- eksponowanie wytworów pracy uczestników
- prowadzenie zajęć zgodnie z zasadami oddziaływań wychowawczych -
- indywidualizacja środków i metod
- powolne stopniowanie trudności
- systematyczność
- ciągłość oddziaływań.

UWAGI O REALIZACJI:

Na każde zajęcie terapeutyczne przeznaczam od 2 do 4 godzin lekcyjnych. Każde zajęcie terapeutyczne jest połączeniem kilku terapii.

- Dziecko w czasie zajęć może samo decydować o doborze technik plastycznych odpowiednich do swoich możliwości i czasu potrzebnego na wykonanie zadania. Techniki nie mogą być zbyt trudne, a aktywność dziecka powinna wyzwać radość i poczucie spełnienia.

Nigdy nie należy oceniać wartości estetycznej wytworów, gdyż nie podlegają one żadnym standardom.

Podejmując z dziećmi działania arteterapeutyczne należy jasno określić zasady i uświadomić, że nie mają powstawać dzieła sztuki, a dziecko ma wyrazić to, co czuje.

W czasie zaplanowanych spotkań dziecko musi mieć możliwość:

- wyrażania swoich potrzeb, emocji, zaistniałych konfliktów;
- opowiadania o tym, co ich spotkało w domu, w szkole;
- nawiązania niewerbalnego kontaktu z arteterapeutą, rówieśnikami, rodzicami;
- uczestnictwa w aktywności grupy i współpracowania z nią;
- samodzielnego podejmowania decyzji i eksperymentowania, odreagowania i relaksu.

•

Zakładane osiągnięcia

Dziecko

- wraza swoje myśli, emocje, przeżycia w sposób społecznie akceptowany,

- przeżywa sukces,
- czuje się zauważone i doceniane,
- nabywa większej pewności siebie,
- podwyższa własny poziom samooceny i samoakceptacji,
- nawiązuje prawidłowe kontakty rówieśnicze,
- jest wrażliwe na potrzeby innych,
- potrafi pracować i bawić się w grupie,
- rozwija własną wrażliwość estetyczną,
- rozwija swoje zainteresowania i uzdolnienia,
- potrafi być samodzielne i kreatywne,
- zna różne materiały plastyczne i potrafi je wykorzystać w sposób twórczy,
- posiada umiejętności plastyczne,
- posiada większy zakres możliwości komunikacyjnych,
- posiada umiejętności twórczego i ciekawego spędzania wolnego czasu,
- potrafi relaksować się i odpoczywać przy muzyce.

Metody ewaluacji

Po realizacji zaplanowanych zagadnień zostanie sprawdzony poziom skuteczności prowadzonych zajęć. Narzędziem do uzyskania tych informacji będzie anonimowa ankieta, w której uczniowie wypowiedzą swoje zdanie na temat zajęć z arteterapii. Pierwsza ankieta zostanie przeprowadzona na koniec roku szkolnego 2009/2010, druga pod koniec roku szkolnego 2010/2011 i trzecia po I semestrze roku szkolnego 2011/2012. Zostanie również zasięgnięta opinia pedagoga szkolnego.

Uzyskane w ten sposób informacje pozwolą nauczycielowi realizującemu program zorientować się o skuteczności prowadzonych zajęć

***Zajęcia korekcyjne na basenie dla uczniów
o specjalnych potrzebach edukacyjnych***

Jedną z form rewalidacji i terapii poprzez ruch jest prowadzenie zajęć korekcyjnych w wodzie na basenie.

Cele główne

Wdrożenie nawyku przyjmowania prawidłowej postawy ciała, korygowanie wad oraz nauka pływania różnymi stylami.

Korygowanie wad postawy dzięki zajęciom na pływalni jest bardzo lubianą przez dzieci formą terapii. Pozwala ona łączyć przyjemność jaką jest dla dzieci przebywanie w wodzie i doskonalenie umiejętności pływackich z oddziaływaniem terapeutycznym, którego dziecko, zaabsorbowane ruchem w wodzie, może nawet nie dostrzegać. O skuteczności pływania w korygowaniu wad postawy przekonani są niemal wszyscy lekarze.

Cel działań

- Wdrożenie nawyku przyjmowania prawidłowej postawy ciała co ma zapobiec powstawaniu zmian chorobowych, zwyrodnieniowych.
- Zmniejszenie częstości występowania wad postawy uczniów
- Opanowanie podstawowych stylów pływania
-

Cele szczegółowe

- Korekta istniejących zaburzeń statyki ciała,
- Poprawa ogólnej sprawności ruchowej,
- Zapewnienie prawidłowego rozwoju aparatu mięśniowego, stabilizującego układ kostno-stawowy,
- Zwiększenie świadomości zdrowotnej uczniów i ich rodziców/opiekunów w zakresie wad postawy oraz odpowiedzialności za stan sylwetki.

Przewidywane efekty działań

- Zwiększenie świadomości zdrowotnej uczniów i ich rodziców/opiekunów w zakresie wad postawy oraz odpowiedzialności za stan sylwetki i zdrowia dziecka.
- Opanowanie podstawowych stylów pływania przez uczniów.
- Wykształcenie nawyku i potrzeby aktywnego wypoczynku.

- Korekta istniejących wad postawy i zaburzeń statyki ciała.
- Wdrożenie nawyku przyjmowania prawidłowej postawy.
- Umiejętność współdziałania, poprawa relacji społecznych.

„Całe ciało żyć by chciało”

Program zajęć gimnastyki korekcyjnej

Cel główny

Wytworzenie u ucznia nawyku prawidłowej postawy ciała przez skorygowane działanie korekcyjno - kompensacyjne, przez różne formy aktywności fizycznej indywidualnej i zespołowej oraz woli systematycznego uczestniczenia w zajęciach gimnastyki korekcyjno - kompensacyjnej wspieranej zainteresowaniem rodziców i przy ich udziale.

Cele szczegółowe

- wszechstronny rozwój organizmu przez zachęcanie, nagradzanie i docenianie wysiłku fizycznego i chęci oparcia o indywidualny postęp ucznia, jego psychomotoryczne i fizyczne cechy wzmacniające jego duchowy stan zdrowia,
- poznanie własnej sylwetki poprzez nabycie umiejętności dostrzegania odchyłań od poprawnej postawy,
- wytworzenie umiejętności i nawyków prawidłowej sylwetki przy wykonywaniu ćwiczeń w trakcie zabawy, w domu i szkole,
- wzmocnienie wiary we własne siły i zdolność osiągania wartościowych i trudnych celów korekcyjno – kompensacyjnych,
- zrozumienie przez ucznia celowości uczenia się i utrwalania zasad i technik ruchu korekcyjnego, na który składa się pozycja wyjściowa, kierunek ruchu i pozycja końcowa,
- umożliwienie sprawdzenia się w pełnieniu różnych ról związanych z aktywnością fizyczną, rozwijającymi i odkrywającymi uzdolnienia i zainteresowania ucznia, przy akceptacji i udziale rodziny.

Zadania szkoły

- przygotowanie do weryfikacji kart zdrowia ucznia ,
- przygotowanie badań okresowych,
- organizacja zajęć i utworzenie grup ćwiczebnych,
- tworzenie warunków do podejmowania aktywności ruchowej i wyrażania własnych przeżyć w zabawach, grach i ćwiczeniach korygujących postawę ciała i rozwijanie umiejętności ruchowych.
- zapewnienie odpowiednich warunków do harmonijnego rozwoju fizycznego

i psychofizycznego oraz zachowań prozdrowotnych,

- monitorowanie rozwoju psychomotorycznego dziecka z wadą postawy (test wytrzymałości mięśni grzbietu, brzucha, obręczy barkowej),
- ćwiczenia domowe,
- ćwiczenia śródlekiyjne,
- ćwiczenia relaksacyjne.
-

Treści

Kształtowanie odruchu prawidłowej postawy

1. Ćwiczenia:

- stymulujące układ oddechowy, krążeniowy, nerwowy i ruchowy,
- ogólnorozwojowe,
- wzmacniające mięśnie posturalne (mięśnie obręczy barkowej, karku, prosty grzbietu, brzucha - prosty, skośne i poprzeczne, pośladkowe, biodrowo - udowy i kończyn dolnych,
- orientacji przestrzennej,
- przeciwdziałające i korygujące odchylenie od prawidłowej postawy,
- rozciągające i zwiększające zakres ruchu w stawach,
- antygravitacyjne - uaktywniające mięśnie krótkie kręgosłupa,
- elongacyjne,
- korygujące daną wadę,
- izometryczne,
- izotoniczne,
- z obciążeniem i wykorzystaniem przyrządów i przyborów.

2. Zabawy rozwijające inwencję twórczą uczniów, uwzględniające zasady współdziałania, respektowania zasad i ustaleń:

- formy ruchu stwarzające możliwości doskonalenia koordynacji wzrokowo – ruchowej,
- stosowanie pozycji niskich Klappa (z wieloma punktami podparcia i stopniowe przechodzenie do pozycji wyższych),

- umiejętności ułożenia przez ucznia poszczególnych odcinków ciała względem siebie w różnych pozycjach i sytuacjach dnia codziennego: w staniu, siadzie, klęku, leżeniu, w trakcie chodu, biegu, pokonywania przeszkód naturalnych i sztucznych,
- zapobieganie chorobom przez hartowanie ciała oraz znajomość higieny dnia codziennego i na zajęciach sportowych,
- doskonalenie swoich działań fizycznych przez samoocenę i samokontrolę,
- przekonanie do wartości ruchu na wolnym powietrzu,
- współdziałanie w zespole, pomoc współwiczącym, ocena pracy partnera,
- kształtowanie nawyków poprawiających sylwetkę ucznia.
- rozwijanie umiejętności pogodnego znoszenia porażek i zadowolenia z osiągnięć.
- rozwijanie wiary we własne siły - przełamywanie lęków i obaw.
- wyrobienie nawyku wykonywania ćwiczeń w domu przy współpracy z rodzicami.

Metody zajęć

Metody odtwórcze

- metoda zabawowo-naśladowcza,
- metoda bezpośredniej celowości ruchu,
- metoda ścisła,
- metoda programowego uczenia się i usprawniania,
- metoda U. Hoppe,
- metoda Kniessów.

Metody twórcze:

- metoda ruchowej ekspresji twórczej R. Labana,
- metoda C. Orffa,
- gimnastyka rytmiczna,

Formy organizacyjne

- metoda stacyjna (obwód ćwiczebny),

- metoda zadań dodatkowych,
- tor przeszkód (Ścieżki zdrowia),
- współzawodnictwo indywidualne i zespołowe,
- zadania dodatkowe.

Zasady:

- zasada podmiotowego traktowania ucznia,
- zasada integracji kształcenia i wychowania,
- zasada łączenia teorii z praktyką,
- zasada różnicowania treści i form kształcenia,
- rozwijanie pozytywnych motywacji do kształcenia ciągłego,
- zasada świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie nauczania i uczenia się,
- zasada pogłębłości i systematyczności.

Materiał programowy i procedury osiągnięcia celów

Ćwiczenia korekcyjne:

- ćwiczenia ogólnorozwojowe,
- ćwiczenia specjalne,
- ćwiczenia elongacyjne,
- ćwiczenia antygravitacyjne,
- ćwiczenia odruchu prawidłowej postawy ciała,
- ćwiczenia oddechowe,
- pływanie korekcyjne,
- ćwiczenia śródlekcyjne,
- ćwiczenia relaksacyjne,
- ćwiczenia i zabawy dla dzieci chorych na astmę,
- ćwiczenia domowe.

Reedukacja posturalna

-kręgosłup a postawa ciała:

- rola amortyzacyjna i kinetyczna krzywizn kręgosłupa,
- stabilizacja czynna i bierna postawy:
- rola mięśni w stabilizacji postawy ciała,
 - znaczenie mięśni grzbietu i brzucha w utrzymaniu postawy ciała,
- postawa ciała jako nawyk ruchowy.

Najczęściej występujące wady postawy:

- plecy okrągłe,
- plecy wklęsłe,
- skoliozy,
- płaskostopie.

Diagnoza poziomu sprawności fizycznej

Pomiar i ocena możliwości motorycznych dziecka

Czynnikami oceniającym systematyczną pracę nauczyciela z uczniem są niżej podane testy, które należy wykonać dwukrotnie w ciągu roku szkolnego, czyli na początku i na końcu roku szkolnego.

1. Test na mięśnie brzucha – indywidualny czas wytrzymania (sekundowo-minutowo).

P.w. – leżenie tyłem, głowa na podłożu, RR wzdłuż tułowia, stopy spoczywają na podwyższeniu pod kątem 45 stopni, kolana wyprostowane, stopy obciążone.

Ruch – na sygnał oderwanie stóp od podwyższenia na wysokość 10cm

Efekt – liczymy stoperem czas wytrzymania.

Opuszczenie NN na podwyższenie kończy próbę.

Uwaga: W trakcie wykonywania testu dziecko oddycha prawidłowo.

2. Test na mięśnie grzbietu – indywidualny czas wytrzymania.

P.w. – leżenie przodem na dwóch ławeczkach lub kozłach, stopy zahaczone o drabinę.

Jedna ławeczka na wysokości bioder, druga na wysokości przedramion, głowa między wyciągniętymi ramionami, wzrok skierowany w podłogę.

Ruch – na sygnał oderwanie rąk od ławeczki na 10cm.

Efekt – liczymy czas wytrzymania.

Uwaga: W trakcie wykonywania testu dziecko oddycha prawidłowo.

3. Test na mięśnie obręczy barkowej – indywidualny czas wytrzymania.

P.w. – tyłem do drabinek lub drążka, ręce w stawach barkowych i łokciowych pod kątem 90 stopni (podchwytem).

Ruch – na sygnał utrzymać pozycję kątową RR, kolana unieść do brzucha i wytrzymać.

Uwaga: W trakcie wykonywania testu dziecko oddycha prawidłowo.

Etapy postępowania korekcyjnego

I okres- kształtowanie nawyku prawidłowej postawy:

1. zapoznanie się z odchyleniami w postawie dziecka,
2. pomiary uzupełniające: siła mięśni grzbietu, brzucha itp.,
3. nauczanie przybieranie prawidłowej postawy, zwracając uwagę na ustawienie: stóp, ułożenia miednicy, łopatek, barków, głowy. W działaniu tym na plan pierwszy wysuwają się ćwiczenia kształtujące i równoważne,
4. nauka wycucia prawidłowej postawy w miejscu i ruchu,
5. usuwanie przykurczów, zwiększanie ruchomości w stawach z równoczesnym wzmacnianiem odcinkowym,
6. stopniowe wzmacnianie mięśni utrzymujących postawę z położeniem nacisku na mięśnie grzbietu, brzucha, pośladków, stosując ćwiczenia kształtujące i użytkowe,
7. nauka prawidłowego i pogłębionego oddechu,
8. nawiązanie kontaktu z rodzicami, z podaniem zaleceń do domu (ćwiczenia domowe) oraz wskazań i przeciwwskazań przekonsultowanych z lekarzem.

II okres- wzmacnianie odcinkowe:

1. po usunięciu przykurczów i uzyskaniu pełnej ruchomości, stopniowe zwiększenie intensywności ćwiczeń mięśni utrzymujących postawę,
2. dalsze wyrabianie nawyku prawidłowej postawy przez stosowanie różnych form oddziaływania np. kontrola współwiczającego, samokontrola, współzawodnictwo indywidualne i grupowe itp.,

3. mobilizowanie kręgosłupa w osi podłużnej ciała- ćwiczenia elongacyjne czynne w różnych pozycjach wyjściowych,
4. ćwiczenia mięśni klatki piersiowej doprowadzającej do zwiększenia pojemności płuc,
5. wszystkie powyższe ćwiczenia wprowadzać w formie ćwiczeń zespołowych oraz indywidualnych.

III okres-doskonalenie nawyku prawidłowej postawy:

1. stałe egzekwowanie prawidłowej postawy we wszystkich pozycjach i podczas ćwiczeń,
2. dalsza kontynuacja wzmocnienia odcinkowego ze zwróceniem uwagi na kształtowanie wytrzymałości,
3. wprowadzenie w szerszym zakresie indywidualizacji ćwiczeń,
4. próby oceny uzyskanych wyników przy współpracy z lekarzem (II rzut pomiarów uzupełniających, konsultacje indywidualne itp.),
5. zalecenia na okres wakacji.

**Turnus rehabilitacyjny
ogólnousprawniający
z programem relaksacyjno-
wypoczynkowym dla dzieci
o specjalnych potrzebach edukacyjnych.**

Wstęp

Turnus oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku i rekreacji, który zakłada ogólną poprawę psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Cele główne turnusu rehabilitacyjnego

- polepszenie warunków zdrowotnych i zmniejszenie ograniczeń wynikających z niepełnosprawności,
- aktywna rehabilitacja uczestników turnusu połączona z wypoczynkiem i relaksacją
- kształtowanie umiejętności społecznych, zdrowotnych
- doskonalenie samoobsługi – wdrażanie do samodzielności
- realizacja ścieżki ekologicznej

Ogólne cele rewalidacyjne turnusu rehabilitacyjnego

- rozwijanie w uczestnikach poczucia przynależności do grupy
- kształcenie umiejętności współdziałania i odpowiedzialności za grupę
- kształtowanie pewności siebie i poczucia własnej wartości
- stymulowanie rozwoju prawidłowo ukształtowanych funkcji i procesów umysłowych
- usprawnianie rozwoju zaburzonych funkcji i procesów poznawczych
- kształtowanie umiejętności spędzania czasu wolnego, relaksowanie się i odprężania
- rozwijanie zdolności krytycznego myślenia, uwagi, wyobraźni, pamięci
- ogólna stymulacja rozwoju intelektualnego i wzbogacanie wiedzy o otaczającej rzeczywistości
- kształtowania wrażliwości na piękno przyrody i wyrabianie nawyku ochrony środowiska naturalnego

Cele zajęć psychoterapeutycznych i dydaktycznych turnusu rehabilitacyjnego

- usprawienie zaburzonych funkcji zgodnie z zaleceniami lekarza,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo – ruchowo – słuchowej,
 - rozwijanie sprawności fizycznej (dużej i małej motoryki) poprzez gry i zabawy ruchowe, gimnastykę,
 - wyrabianie nawyków społecznego współdziałania współodpowiedzialności,
 - doskonalenie umiejętności przestrzegania bezpieczeństwa, ustalonych norm i zasad dotyczących zachowania

Podczas turnusu odbywać się będzie wiele zajęć stymulujących rozwój

- zajęcia rozwijające umiejętności społeczne,
- zajęcia integrujące grupę,
- rekreacyjno - sportowe, kształtujące nawyki higienicznego trybu życia (spacery, gimnastyka, plażowanie, kąpiele morskie i w basenie, biegi brzegiem morza, wycieczki piesze i wyjazdowe itp.),
- z kreatywności - rozwijające umiejętności plastyczne i techniczne, doskonalące sprawność manualną,
- zajęcia doskonalące podstawowe techniki szkolne,
- umuzykalniające i muzyczno-ruchowe,

Zajęcia odbywać się będą :

- w grupach otwartych np. wspólny śpiew wszystkich ów,
- w grupach małych np. zajęcia plastyczne w 3 - 4 osobowych zespołach,
- indywidualnie np. rozmowy terapeutyczne.

Bardzo istotną kwestią jest to, iż wymagania dla uczniów w czasie wszystkich zajęć są indywidualizowane.

„Pojadę – zobaczę – zapamiętam”

Cykl zajęć terapeutyczno-wychowawczych
w formie jednodniowych wycieczek dla uczniów klas I-VI.

Wstęp

Dla uczniów uczęszczających do szkoły, z jej klasami, korytarzami, hałasem, nudzonych i znużonych często - wyjście ze szkoły – wycieczka to atrakcyjne miejsce nauki, miejsce, w którym przygotowany nauczyciel, a jeszcze lepiej zespół nauczycieli może przeprowadzić lekcję z wielu przedmiotów i dać uczniom i prowadzącym wiele radości.

Program wycieczek jest tak ukierunkowany, by ukazać piękno i potęgę przyrody, wzbudzać w dzieciach pozytywne przeżycia i uczucia, takie jak miłość, radość, współczucie, odpowiedzialność, rozwijać zainteresowania, samodzielność i zaradność życiową, kształcić umiejętności społeczne i postawy proekologiczne. Wycieczki mają pokazać to, co odziedziczyliśmy po przodkach, nauczyć właściwego stosunku do człowieka, jego wytworów i szacunku dla ludzkiej pracy. Są doskonałą okazją do integracji grupy.

Udział w zaproponowanych wycieczkach będzie dla uczniów niejednokrotnie jedyną okazją do poznania otaczającej ich rzeczywistości o szerszym zasięgu. W trosce o bezpieczeństwo dzieci, spełnione zostaną warunki odpowiednie do specyficznych potrzeb wynikających z rodzaju i stopnia zaburzeń.

Cel główny

Wszechstronny rozwój młodego człowieka.

Cele szczegółowe

- poszerzenie wiadomości z różnych dziedzin życia społecznego, przyrodniczego, kulturalnego;
- ujawnianie pragnień dziecka i jego potrzeb;
- upowszechnienie wśród dzieci zasad ochrony środowiska naturalnego oraz umiejętności korzystania z zasobów przyrody;
- praktyczne przygotowanie do wycieczki – omówienie listy potrzebnych rzeczy, poznanie, bezpiecznego następnie przypominanie zasad bezpiecznego i kulturalnego zachowania się podczas wycieczki
- umiejętność kulturalnego zachowania w miejscach publicznych, środkach komunikacji, obiektach zabytkowych, teatrach, kinach, w lesie oraz w różnych sytuacjach społecznych;
- praktyczne poznawanie oraz utrwalanie zasad bezpiecznego i kulturalnego zachowania się podczas jazdy autokarem

- upowszechnienie form aktywnego wypoczynku;
- umiejętność organizacji i pożytecznego spędzania czasu;
- rozwijanie samodyscypliny, samokontroli
- utrwalenie poznanych wcześniej zasad bezpiecznego poruszania się po ulicy, przechodzenie przez ulicę, prawidłowe odczytywanie sygnałów świetlnych,
- zapoznanie z procesem produkcji przedmiotów użytkowych, np. zabawek pluszowych, bombek, przedmiotów z wikliny, naczyń z gliny, świec z wosku pszczelego
- nauka pieczenia chleba, bułek, robienia ciasta i lepienia pierogów, itp.
- poznawanie tradycji regionu pomorskiego, bożonarodzeniowych oraz wielkanocnych
- udział w zajęciach z *dogoterapii*,
- pokonywanie różnych ścieżek zdrowia (w tym m.in. *ścieżki Kneippa*)

Przewidywane efekty

Uczeń:

- Odbierze świat za pomocą różnych zmysłów.
- Pobudzi swoją aktywność poznawczą i twórczą.
- Polepszy swoje wyniki dydaktyczne i wychowawcze.
- Wykształci społecznie pożądane postawy i zachowania, w tym: podczas wycieczek, spacerów, uważnego słuchania.
- Połączy zdobytą wiedzę teoretyczną z działaniem praktycznym.
- Wykształci umiejętność współżycia i współdziałania w zespole.
- Bezpiecznie i kulturalnie będzie zachowywał się w autokarze, w drodze, itp.
- Potrafi obserwować środowisko przyrodnicze oraz potrafi wykorzystywać czas wolny na łonie przyrody.

*Program oddziału dla uczniów o specjalnych
potrzebach edukacyjnych*

Wstęp

Program powstał z myślą o edukacji osób upośledzonych umysłowo. Został opracowany w oparciu o:

- a. orzeczenia z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Łobzie,
- b. diagnozę pedagogiczną przeprowadzoną w Szkole Podstawowej nr 2 w Łobzie pod kątem umiejętności uczniów oraz postępu rozwoju społecznego,
- c. "Podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym w szkołach podstawowych, gimnazjach i oddziałach przysposabiających do pracy w zasadniczych szkołach zawodowych" (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008r).

Cel główny

Wszechstronny rozwój uczniów na miarę indywidualnych możliwości oraz przygotowanie do codziennego życia tak, aby były zaradne, umiały sterować własnym zachowaniem, by mogły uczestniczyć w życiu społecznym.

Cele szczegółowe

- Zdobywanie przez ucznia maksymalnej niezależności życiowej w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb.
- Nauka zaradności i współzycia w grupie rówieśniczej, rodzinie i społeczeństwie.
- Kształtowanie mowy, umiejętności czytania i pisania.
- Doskonalenie sprawności ruchowej (duża i mała motoryka).
- Dostarczanie wiadomości o środowisku społecznym, przyrodniczym, technicznym.
- Wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa w różnych sytuacjach życiowych.
- Przygotowanie do uczestnictwa w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjętych norm współzycia społecznego, zachowując przy tym prawo do swojej inności .

Charakterystyka programu

Program został opracowany w celu realizowania potrzeb edukacyjno-wychowawczych uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, uczęszczających do Szkoły Podstawowej nr 2 w Łobzie.

Zbudowano go w oparciu o cele i założenia podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Przewiduje realizację podczas obowiązkowych zajęć dydaktycznych w zespole edukacyjno - terapeutycznym, w okresie 2009 – 2012. O doborze uczniów do zespołu decydują ich potrzeby i możliwości psychofizyczne.

Program zakłada poszanowanie indywidualnych możliwości dziecka i granic jego rozwoju. Treści nauczania są tak opracowane, aby nauczyciel mógł dostosować je do umiejętności uczniów. Proces dydaktyczno-wychowawczy polegać będzie na integralnej realizacji funkcji dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły, z uwzględnieniem specyficznych form i metod pracy oraz zasad nauczania.

Diagnozowanie poziomu funkcjonowania uczniów w podstawowych sferach aktywności oraz wytyczanie kierunków oddziaływań będzie dokonywane przez zespół osób pracujących z dziećmi, tzw. team.

Program będzie realizowany w wymiarze wskazanym przez ramowy plan nauczania zatwierdzony przez MEN:

Ramowy plan nauczania

przedmiot	liczba godzin
funkcjonowanie w środowisku	6
plastyka	5
technika	5
muzyka z rytmiką	4
wychowanie fizyczne	4

Funkcjonowanie w środowisku

Głównym celem przedmiotu – obszaru oddziaływania – „funkcjonowanie w środowisku” jest wyposażenie dziecka upośledzonego w stopniu umiarkowanym w takie umiejętności i sprawności, aby jak najlepiej było ono przygotowane do realizacji zadań życia codziennego oraz podejmowania różnych ról społecznych w jego środowisku, w miarę samodzielnie, niezależnie, godnie.

Cele:

- kształtowanie umiejętności samoobsługi,
- zdobywanie umiejętności i nawyków związanych z higieną i kulturą osobistą i estetyką otoczenia,
- wyrabianie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach z zachowaniem i przestrzeganiem zasad bezpieczeństwa,
- kształtowanie umiejętności współżycia w grupie i nawiązywania innych kontaktów społecznych,
- kształtowanie umiejętności i nawyków poprawnego zachowania się w miejscach publicznych,
- przyswajanie przez ucznia wiedzy o tym, co sprzyja, a co zagraża zdrowiu,
- poznawanie najbliższego środowiska społecznego i przyrodniczego,
- kształtowanie umiejętności nadawania i odbioru informacji drogą werbalną,
- kształtowanie umiejętności dokonywania -w toku działania - prostych operacji umysłowych, takich jak: porównywanie, klasyfikowanie, uogólnianie,
- poznanie elementarnych pojęć matematycznych, niezbędnych do funkcjonowania w środowisku,
- nauczenie czytania i pisania na poziomie elementarnym w zakresie możliwym do osiągnięcia przez ucznia,
- kształtowanie w miarę możliwości ucznia czynnej postawy w zakresie organizacji czasu wolnego i kultury życia codziennego

l.p.	Treści kształcenia	Cele operacyjne
Samodzielne funkcjonowanie, niezależność		
	Ubieranie się	<p>Samodzielne i staranne wiązanie sznurowadeł.</p> <p>Wypracowanie całego ciągu czynności związanych z ubieraniem się i rozbieraniem - kurtki, czapki, rękawiczki, szaliki, buty i kapcie, z jak największym wycofaniem obecności osoby dorosłej.</p> <p>Nauka kontroli poprawności ubierania się w lustrze</p>
	Jedzenie	<ul style="list-style-type: none"> • Nauka podawania do stołu, właściwego układania talerzy i sztućców. • Wypracowanie ciągu czynności związanych z przygotowaniem stołu do drugiego śniadania. • Nauka robienia herbaty i kawy. • Nauka przygotowywania kanapek. • Nauka przygotowywania prostych sałatek, obierania owoców i warzyw, mycia ich.
	Higiena	<ul style="list-style-type: none"> • Wypracowanie cyklu czynności związanych z prawidłowym myciem rąk. • Wypracowanie cyklu czynności związanych z myciem zębów. • Nauka mycia naczyń po śniadaniu.
	Samodzielne spędzanie czasu	<ul style="list-style-type: none"> • Doskonalenie umiejętności samodzielnej pracy z planami aktywności. • Nauka samodzielnego pozostawiania w sytuacji zadaniowej bez udziału nauczyciela.

		<ul style="list-style-type: none"> • Nauka samodzielnych zabaw (układanie puzzli, rysowanie, układanie klocków wg planu i z pamięci, kolorowanie obrazków, sortowanie).
Nawiązywanie relacji i kontaktów społecznych		
	Spółeczna świadomość	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiadanie i inicjowanie powitań. • Identyfikacja osób w grupie - wg imion, wg cech, wykonywanych czynności. • Umiejętność opisywania siebie. • Umiejętność opisywania innych. • Umiejętność pracy w grupie.
Komunikowanie się		
	Rozumienie poleceń	<ul style="list-style-type: none"> • Rozumienie poleceń daj/weź/usiądź/chodź tutaj. • Rozumienie poleceń związanych z manipulacją przedmiotami. • Przenoszenie działania zaprezentowanego na zdjęciu (rysunku). • Wykonywanie dwuczynnościowych/trzyczynnościowych sekwencji poleceń.
	Umiejętność konwersacji - poziom podstawowy	<ul style="list-style-type: none"> • Witanie się. • Kierowanie zachowaniem innych osób za pomocą werbalnych komunikatów (chodź/przesuń się/daj mi/idźmy/moja kolej/idź sobie).

		<ul style="list-style-type: none"> • Zadanie typu chcę.../to jest.../widzę.../mam.../tam jest.... • Posługiwanie się komunikatami typu: Patrz tutaj.../Patrz co ja robię/ Zrobiłem to.... • Odpowiedź „tutaj” gdy ktoś pyta się gdzie coś jest.
	Umiejętność konwersacji - poziom średni	<ul style="list-style-type: none"> • Opanowanie i właściwe stosowanie zwrotu „nie wiem”. • Opanowanie i właściwe stosowanie słów tak/nie. • Odpowiedzi na otwarte pytania (Jak masz na imię? Gdzie chodzisz do szkoły? Gdzie mieszkasz? Jakie dzieci chodzą z tobą do klasy? Jak ma na imię twój pies? Itp.) • Odpowiedzi na subiektywne pytania: Co lubisz jeść? Co lubisz robić w szkole? Jaki jest twój ulubiony program TV? • Odpowiedzi na pytania typu: Gdzie jest ...? Jaka jest pogoda? Co jadłeś na śniadanie? Co robisz? • Nauka zadawania pytań. Jak się masz? (Ok., a jak ty?), Jak masz na imię? (....., a jak Ty?), Co jadłeś wczoraj na kolację? (..., a Ty?) • Komunikat/komunikat - nauka konstrukcji typu Ja mam niebieską koszulę...a Ja mam zieloną. • Komunikat/Pytanie Byłam w kinie. /Na jakim filmie?
	Cechy abstrakcyjne przedmiotów	<ul style="list-style-type: none"> • Rozróżnianie i nazywanie: kolorów, rozmiarów, gorący/zimny, mokre/suche, twarde/miękkie, czyste/brudne, ciemne/jasne,

		słodkie/kwaśne, stare/nowe, proste/krzywe.
	Rozróżnianie płci	<ul style="list-style-type: none"> Rozumienie pojęć i nazywanie chłopiec/dziewczynka, pan/pani.
	Określanie i rozumienie stosunków przestrzennych.	<ul style="list-style-type: none"> Posługiwanie się i rozumienie pojęć blisko/daleko, góra/dół, wokół, na/pod.
	Określanie stosunków ilościowych	<ul style="list-style-type: none"> Rozumienie i posługiwanie się pojęciami szybko/wolno, długo/krótco, wysoki/niski, wąski/szeroki, część/pół/całe, puste/pełne. Opanowanie opozycji noc/dzień, otwarte/zamknięte, włączone/wyłączone
Czytanie		
	Litery i cyfry	<ul style="list-style-type: none"> Dopasowywanie liter i cyfr. Dopasowywanie wyrazów do wyrazów. Układanie liter w słowa we właściwym kierunku. Receptywnie rozpoznawanie alfabetu; wielkie i małe litery. Nazywanie liter wielkich i małych.
	Wyrazy	<ul style="list-style-type: none"> Całościowe czytanie wyrazów Nauka czytania wg programu. Wykonywanie przeczytanych poleceń.
	Zdania	<ul style="list-style-type: none"> Czytanie zdań obrazkowo - wyrazowych. Czytanie zdań.
Pisanie		

	Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • Pisanie po śladzie liter i cyfr. • Pisanie po śladzie imienia, odwzorowanie imienia, podpisywanie się. • Przepisywanie liter. • Pisanie liter i cyfr na polecenie. • Odwzorowywanie wyrazów. • Pisanie wyrazów ze słuchu.
Pojęcia matematyczne		
	Orientacja w przestrzeni	<ul style="list-style-type: none"> • Określanie wzajemnego położenia przedmiotów. • Wykonywanie poleceń zawierających wyrazy określające stosunki przestrzenne: w przód/ do góry/ do tyłu. • Określanie stosunków wielkościowych duży/mały/największy/najmniejszy • Odtwarzanie trzelementowych rytmów.
	Figury geometryczne	<ul style="list-style-type: none"> • Dopasowywanie do siebie takich samych figur geometrycznych. • Rozpoznawanie podstawowych figur geometrycznych. • Obrysowywanie figur geometrycznych. • Rysowanie figur geometrycznych w naśladowaniu i na polecenie. • Układanie figur geometrycznych z patyczków, wycinanie ich.
	Liczenie	<ul style="list-style-type: none"> • Przeliczanie przedmiotów do 10. • Dopasowywanie cyfry do liczby przedmiotów. • Pisanie cyfr.

		<ul style="list-style-type: none"> • Układanie cyfr od 1 do 10.
Abstrakcyjne myślenie		
		<ul style="list-style-type: none"> • Określanie funkcji przedmiotów. • Rozumienie pojęć taki sam/inny. • Kojarzenie ze sobą przedmiotów zwykle występujących razem. • Kojarzenie dźwięków z przedmiotami. • Rozumienie następstw, przyczyny i skutku.
	Rozwijanie pamięci i uwagi	<ul style="list-style-type: none"> • Określanie przedmiotów, które zginęły z pola widzenia. Porównywanie obrazków, różniących się szczegółami. • Umiejętność przypominania sobie dwóch lub więcej wcześniej wykonanych czynności.

Plastyka

Każdy z nas odczuwa potrzebę tworzenia, aby móc wyrazić swoje emocje. Sztuka jest więc zapisem ludzkich uczuć, zarówno tych najbardziej radosnych jak i tych, które kryją w sobie głęboką rozpacz.

Szczególnego znaczenia nabiera plastyka w odniesieniu do tych osób, które z różnych przyczyn nie potrafią werbalnie przekazywać swych przeżyć. W tej sytuacji ich twórczość własna staje się sposobem terapii ułatwiając wyrazić to wszystko czego nie potrafią zakomunikować słowem. Dzieci o specyficznych potrzebach edukacyjnych uwielbiają zajęcia plastyczne, które są dla nich wspaniałą zabawą, sposobem na odreagowanie nadmiernych napięć emocjonalnych.

Zajęcia plastyczne w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie są bardzo ważnym elementem ich terapii i wspomagania rozwoju. Prowokują one do samodzielnego wysiłku, dają wiele radości podczas pracy z materiałem plastycznym, pozwalają doskonalić swoje umiejętności plastyczne.

Najważniejszymi celami przedmiotu – obszaru oddziaływania – są:

- rozwijanie wyobraźni i aktywności twórczej;
- rozwijanie uzdolnień plastycznych;
- kształtowanie umiejętności wyrażania swoich przeżyć i emocji za pomocą różnych środków wyrazu plastycznego;
- przygotowanie do odbioru sztuki.
-

Szczegółowe cele kształcenia i wychowania:

Zdobycie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami

wspieranie indywidualnego rozwoju ucznia;

dostosowanie działań edukacyjnych do aktualnej diagnozy pedagogiczno –
psychologicznej dziecka, oraz jego możliwości psychofizycznych;

stymulacja rozwoju ogólnego i funkcji deficytowych;

wszechstronna działalność ucznia z równoczesnym zaangażowaniem sfery umysłowej, emocjonalno-motywacyjnej i działaniowej;

zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa, akceptacji i życzliwości;

budzenie wiary we własne możliwości i inspirowanie do ujawniania zainteresowań;

kształtowanie prawidłowej postawy społeczno – etycznej i umiejętności wchodzenia w interakcje społeczne;

zapobieganie powstawaniu zaburzeń emocjonalnych w zachowaniu;

usprawnianie zaburzonych funkcji i procesów psychomotorycznych istotnych w opanowaniu podstaw pisania, czytania, liczenia i innych umiejętności.

Realizacja powyższych celów umożliwi uczniom inspirowanie do twórczego działania, pobudzenie wyobraźni, rozwijanie ekspresji plastycznej, w celu wyrażania własnych przeżyć, przedstawiania określonych treści. Dzięki takim zabiegom będą oni w większym stopniu wykorzystywać własną inwencję twórczą, a zdobyty zasób umiejętności pozwoli im realizować działania plastyczne w różnych sytuacjach. Nauczą się prawidłowo posługiwać podstawowymi środkami wyrazu plastycznego- elementami formy plastycznej dla wyrażania własnych przeżyć, przedstawiania określonych technik.

Techniki wykorzystywane podczas zajęć:

- kolograf
- stemplowanie
- monotypie graficzna
- wydrapywanka na plastelinie
- obrazek z kleksa
- frotaż
- marmurek z tuszu
- barwienie gazą
- wydrapywanka w farbie klejowej

- woskowe obrazki
- stemplowanie z szablonami
- posypywane obrazki
- kolaż z zapalek
- barwienie papieru
- barwienie gazą
- wyszywanka na kartce
- mozaika z makaronu
- batik na papierze
- wycinanki.

l.p.	treści kształcenia	cele operacyjne
	Rysowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność rysowania po śladzie, kalkowania. • Umiejętność rysowania wg planu. • Rysowanie na różnych formatach papieru, • Kolorowanie wewnątrz konturu. • Umiejętność kolorowania wg schematu.
	Malowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Wypełnianie konturów farbami • Samodzielne malowanie w naśladowaniu. • Malowanie na różnych fakturach - płótnie, tapecie, kartonie itp.
	Wycinanie i przyklejanie	<ul style="list-style-type: none"> • Wycinanie po liniach. • Wycinanie skomplikowanych wzorów, postaci. • Przyklejanie we właściwym miejscu elementów obrazków.

		<ul style="list-style-type: none"> • Wycinanie różnych ornamentów, szlaczków z kolorowych papierów.
	Techniki mieszane	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie prac plastycznych z zastosowaniem różnego rodzaju materiałów i technik. • Stemplowanie różnymi materiałami. • Wykonywanie prostych prac z plasteliny. • Wykonywanie pacynek, postaci z warzyw, prostych makiet

Technika

Wykorzystanie techniki w procesach kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży jest problemem aktualnym i ciągle rozwijającym się. Czyni się starania, aby przekazywanie wiadomości, lepsze przygotowanie do życia w społeczeństwie wychowanków oraz zwiększenie efektywności edukacji dzieci i młodzieży były aktualnym i ciągle realizującym się procesem poprzez współpracę pedagogów, wychowawców z instytucjami wprowadzającymi nowości techniczne.

Program nauczania przedmiotu technika ukierunkowuje pracę dydaktyczną nauczyciela na przekazanie treści ogólnotechnicznych oraz realizację celów rewalidacyjnych. Należy pamiętać, że rozumienie przez uczniów techniki i jej roli w życiu codziennym ma duże znaczenie dla ich dalszej nauki związanej z wyborem zawodu, ich przyszłej pracy zawodowej zgodnej z ich możliwościami psychofizycznymi.

Cel główny

Przygotowanie do życia w cywilizacji technicznej. Dla uczniów z upośledzeniem umysłowym oznacza to, że powinni oni zdobyć umiejętność korzystania z posiadanej wiedzy przy rozwiązywaniu konkretnych zadań praktycznych. W konsekwencji ma to doprowadzić do tego, by wiedza techniczna zdobyta na tym etapie edukacyjnym umożliwiła uczniom w przyszłości samodzielne funkcjonowanie zawodowe, a także pozwoliła na czynną postawę wobec kultury technicznej. Tak, więc wiadomości i umiejętności; czyli kompetencje z zakresu techniki, powinny mieć przede wszystkim znaczenie praktyczne.

Cele szczegółowe

- rozwijanie sprawności manualnych;
- praktyczne zdobycie umiejętności wykonywania prostych czynności technicznych;
- zdobywanie umiejętności posługiwania się narzędziami;
- praktyczne poznanie technologii, materiałów, narzędzi i oprzyrządowania w dostępnym uczniowi zakresie;
- poznanie dziedzin techniki obejmujących obróbkę różnego rodzaju materiałów;
- wdrażanie uczniów do wykorzystywania wiedzy z innych dziedzin do rozwiązywania problemów technicznych;

- kształcenie umiejętności czytania informacji przekazywanych za pomocą symboli, znaków, obrazów;
- rozumienie poczucia odpowiedzialności za jakość wykonywanych zadań, zarówno indywidualnie jak i zespołowo;
- angażowanie uczniów do drobnych prac, sprzyjających rozwojowi ich zdolności i umiejętności manualnych;
- dostarczanie informacji o zawodach, wymaganiach na rynku pracy .

Metody i formy organizowania lekcji:

Czynności manipulacyjne: gniecie, przesypywanie, przewlekanie, nawlekanie, przelewanie. Budowanie, konstruowanie, modelowanie: budowanie różnych układów wg wzoru i samodzielnie, łączenie różnych materiałów poprzez klejenie, wtykanie, spinanie.

Lepienie: mieszanie, ugniatanie, uklepywanie mas, wypełnianie konturów masami, oblepianie przedmiotów masami, formowanie kulek, wałeczków.

Nawlekanie, przewlekanie: nawlekanie przedmiotów na sznurek, drut, nawlekanie elementów z zachowaniem określonego rytmu kolorów, kształtów itp.

Wydzieranie: darcie dowolne papieru, wydzieranie wzdłuż narysowanych linii.

Cięcie, wycinanie: cięcie dowolne, cięcie wzdłuż narysowanych linii.

Stemplowanie: odbijanie śladów stempli, stemplowanie dowolne, stemplowanie wg wzoru.

Przyrządzanie prostych posiłków: smarowanie za pomocą noża, przygotowanie kanapek z różnych składników, przygotowanie np. surówek, nakrywanie do stołu, inne możliwe do wyuczenia czynności.

Prace porządkowe w domu, mieszkaniu: wdrażanie do utrzymywania ładu i porządku w otoczeniu, układanie rzeczy, przedmiotów w miejscach przeznaczenia, inne prace domowe.

Obsługa urządzeń technicznych i audiowizualnych: korzystanie z różnych rodzajów oświetlenia, umiejętność zamykania i otwierania drzwi, korzystanie z radia i telewizora, magnetofonu, itp.

Treści kształcenia

Realizacja treści programowych pozwoli wykształcić u uczniów z upośledzeniem umysłowym umiejętności rozwiązywania zadań technicznych, a poziom ich opanowania określony osiągnięciami, pracą samodzielną lub potrzebą pomocy ze strony nauczyciela. Na

lekcjach techniki nauczyciel powinien dokładnie obserwować ucznia, jego zmagania z podjętym do wykonania zadaniem, jak również oceniać jego możliwości rozwojowe i manualne. Przedmioty wykonywane przez uczniów jako zadania wytwórcze są tak przemyślane i celowo dobrane, aby ukazywały ich wykorzystanie, a ponadto mogły służyć w domu lub w szkole. Przy wyborze tematów dodatkowo uwzględnia się uwarunkowania ekologiczne, ekonomiczne i zdrowotne. Umiejętności technologiczne uczeń opanowuje w czasie wykonywania zadań wytwórczych. Stopień trudności narasta w procesie kształcenia. Zadania do wykonania określone są w sposób prosty i dobrane do poziomu intelektualnego uczniów. Należy, zatem pamiętać, aby na zajęciach stworzone były sytuacje stymulujące rozwój ucznia z upośledzeniem umysłowym, aby usprawniać i rozwijać sprawność manualną, usprawniać niezaburzone funkcje w zależności od indywidualnych potrzeb, kształtować wyobraźnię przestrzenną i indywidualne uzdolnienia. Zadaniem nauczyciela jest również wyrabianie u uczniów cierpliwości i wytrwałości w dążeniu do doprowadzania pracy do końca.

l.p.	Treści kształcenia	Cele operacyjne
	Informacje ogólnotechniczne i osiągnięcia techniki.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja stanowiska pracy i zasady bhp. • Znaczenie techniki w życiu człowieka. • Technika na usługach zawodów nietechnicznych. • Poznajemy wielkie odkrycia, wynalazki oraz ich twórców na świecie i w Polsce. • Źródła prądu - baterie: akumulatory, prądnice, elektrownie. • Instalacja elektryczna w domu - informacje zawarte w dokumentacjach technicznych przekazywane za pomocą symboli. • Praktyczne zaznajomienie się z obsługą np. aparatu fotograficznego, magnetofonu, telewizora, magnetowidu, • Rola maszyn w życiu człowieka – wydajność pracy, zdrowie, bezpieczeństwo • Zagrożenia dla człowieka wynikające z niewłaściwego stosowania techniki.
	Umiejętności przedzawodowe.	<ul style="list-style-type: none"> • Samodzielne układanie rozmaitego rodzaju tablic z korkami, wtyczkami. • Samodzielne nawlekanie różnego rodzaju koralików, wg schematu, z zachowaniem rytmu.

		<ul style="list-style-type: none"> • Układanie wg wzoru mozaik. • Samodzielne sortowanie przedmiotów do pojemników. • Dopasowywanie haczyków i podkładek, śrubek i nakrętek. • Posługiwanie się śrubokrętem, młotkiem w sposób właściwy. • Zestawianie ponumerowanych stron. • Składanie kopert - tzn. składanie papieru, wkładanie go do koperty i zaklejanie jej. • Układanie bukietów z traw, kwiatów.
	Materiały włókiennicze – szycie.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja indywidualnego miejsca pracy zgodnie z obowiązującymi zasadami bhp. • Szycie ręczne - przyszywanie guzików, ścięgi. • Elementy dziewiarstwa. • Posługiwanie się przyborami do szycia ręcznego. • Wyciąganie nitki, cięcie wzdłuż wyciągniętej nitki. • Ozdabianie tkaniny. • Prasowanie ręczne tkanin; wykorzystanie i obsługa żelazka; czytanie instrukcji obsługi.
	Żywność i gospodarstwo domowe - przyrządzanie prostych posiłków.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja indywidualnego miejsca pracy zgodnie z obowiązującymi zasadami bhp. • Rozróżnianie podstawowych produktów spożywczych. • Obróbka ręczna produktów spożywczych. • Obsługa urządzeń gospodarstwa domowego oraz ich wykorzystanie. • Estetyka przygotowania posiłków. • Kultura spożywania posiłków w różnych okolicznościach. • Obróbka termiczna. • Informacje umieszczone na opakowaniach produktów spożywczych. • Środki służące do utrzymania czystości. • Odkurzacz – urządzenie niezbędne do utrzymania czystości. • Opanowanie czynności związanych z zamiataniem i odkurzaniem. • Mycie naczyń. • Wycieranie kurzu i układanie przedmiotów na miejsce
	Orientacja zawodowa, realizacja	<ul style="list-style-type: none"> • Projekcje filmów o zawodach.

	wybranych technik.	<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowywanie albumów z informacjami i ciekawostkami na temat wybranego zawodu. • Organizowanie prelekcji i pogadarek na temat różnych zawodów i predyspozycji do wykonywania poszczególnych zawodów. • Organizowanie wycieczek do zakładów pracy, warsztatów.
	Papier - obróbka papieru.	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja stanowiska pracy i zastosowanie zasad bhp. • Wytwarzanie przedmiotów dekoracyjnych i pamiątkarskich. • Proces powstawania papieru, rola lasów w przyrodzie ich ochrona. • Rodzaje materiałów papierniczych. • Modelowanie prac z masy papierowej. • Wykonywanie prac z papieru i kartonu. • Rola i znaczenie zbierania makulatury. • Naprawa książek.
	Elementy informatyki.	<ul style="list-style-type: none"> • W pracowni informatycznej. • Uruchamianie komputera i wybranych programów. • Ćwiczenia w posługiwaniu się myszą. • Zabawa i praca z programem MS Paint. • Zabawa i praca z programem MS Word. • Gry i zabawy dydaktyczne utrwalające wiedzę poznaną na innych przedmiotach. • Projektowanie form użytkowych - wyszukiwanie, wstawianie, formatowanie Clip Artów i Word Artów do tworzenia dokumentów. • Gry i zabawy komputerowe. • Uczymy się korzystać z encyklopedii multimedialnej. • Pierwsze kroki w Internecie.
	Wychowanie komunikacyjne.	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpieczne poruszanie się pieszych po drogach. • Bezpieczne zachowanie się w miejscach publicznych (przystanki autobusowe, dworzec, itp.) • Zagrożenia wynikające z niewłaściwych zabaw organizowanych na drogach lub w ich pobliżu. • Zachowanie się pieszego przy przechodzeniu przez jezdnię w różnych sytuacjach. • Znaki drogowe w najbliższym otoczeniu; rodzaje znaków. • Rola i znaczenie numerów alarmowych dla

		<p>bezpieczeństwa człowieka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa roweru i jego podstawowe wyposażenie. • Doskonalenie techniki jazdy na rowerze.
	Tworzywa sztuczne – obróbka	<ul style="list-style-type: none"> • Surowce do otrzymywania tworzyw sztucznych. Rozróżnienie najczęściej stosowanych tworzyw. • Właściwości fizyczne i mechaniczne tworzyw. • Obróbka tworzyw - dobór narzędzi i przyrządów do odpowiednich materiałów. Procesy zgrzewania, klejenia, zaginania, cięcia, formowania tworzyw. Obróbka mechaniczna tworzyw termoplastycznych oraz styropianu. • Uboczne skutki produkcji tworzyw konieczność ochrony naturalnego środowiska człowieka. Toksyczność i alergiczne działanie tworzyw stosowanych w gospodarstwie domowym.

Muzyka z rytmiką

Współczesna pedagogika sięga po coraz skuteczniejsze metody pracy z dziećmi z niepełnosprawnością. Muzyka stanowi jeden z ważniejszych jej elementów. Muzyka stwarza szczególne warunki dla aktywności dziecka upośledzonego umysłowo. Pobudza apatycznych, organizuje nadrucliwych, ułatwia przełamywanie kompleksów i pokonywanie lęków przez tworzenie atmosfery współtworzenia muzyki. Prawie wszystkie dzieci, nawet upośledzone w głębokim stopniu, są wrażliwe na muzykę, okazują ożywienie i zainteresowanie, chcą aktywnie uczestniczyć w ćwiczeniach, tańcach i zabawach.

Cel główny

Przygotowanie do życia człowieka czującego muzykę, wrażliwego na rytm, melodię, harmonię, barwę dźwięku oraz zainteresowaniami muzycznymi i nawykami czynnego obcowania z muzyką w czasie wolnym od codziennych zajęć.

Cele szczegółowe

- doskonalenie koordynacji słuchowo – wzrokowo -ruchowej,
- ćwiczenia słuchu fonematycznego, aparatu oddechowego, fonacyjnego i artykulacyjnego,
- ćwiczenia mowy biernej i czynnej,
- rozwijanie aktywności muzyczno – ruchowej,
- rozwijanie uzdolnień muzycznych,
- przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze w roli odbiorcy i wykonawcy;

l.p.	Treści kształcenia	Cele operacyjne
	Rozwijanie umiejętności słuchania	Wyklaskiwanie rytmu do muzyki, w ławce, siedząc na podłodze w kółku, stojąc.

		<p>Wystukiwanie rytmu na różnych przedmiotach.</p> <p>Nauka śpiewania prostych piosenek.</p>
	Rytmika	<ul style="list-style-type: none">• Ćwiczenia w rytmie muzyki, indywidualne i grupowe.• Nauka prostych układów tanecznych.• Zabawy rozwijające mowę - łączące ruchy ciała z głoskami i sylabami.

Wychowanie fizyczne

Cel główny

Usprawnianie całego organizmu.

Cele szczegółowe

- stymulowanie rozwoju dziecka,
- opanowanie podstawowych czynności ruchowych,
- rozwijanie sprawności psychofizycznych,
- kształtowanie korzystnych nawyków ruchowych,
- korekcja oraz kompensacja odchyleń i braków rozwojowych,
- utrwalenie podstawowych nawyków higienicznych,
- wdrażanie do dbałości o zdrowie.

l.p.	Treści kształcenia	Cele operacyjne
	Gimnastyka	<ul style="list-style-type: none">• Indywidualne wykonywanie ćwiczeń w naśladowaniu.• ćwiczenia kształtujące prawidłową postawę,• ćwiczenia rozwijające rozumienie pojęć: szybko/wolno, wysoko/nisko,• ćwiczenia rozwijające skoczność• Ćwiczenia w grupie - najpierw z nauczycielem, potem z dzieckiem.• Ćwiczenia z przyrządami - skakanie przez skakankę, gumę, sznur.• Zabawa piłką - rzucanie do koszyka, łapanie, odrzucanie.

Ocenianie wiadomości i oraz sprawdzanie osiągnięć w zakresie umiejętności ucznia powinno odbywać się przez:

- obserwowanie postępów ucznia dotyczących jego wiadomości i umiejętności
- obserwowanie postawy i zaangażowania w czasie procesu wytwarzania
- obserwowanie końcowych efektów jego pracy
- omówienie wykonanej pracy (dokładność staranność, estetyka, stosowanie zasad oszczędzania materiałów przy wytwarzaniu)

Przy ustalaniu oceny z techniki należy w szczególności brać pod uwagę wysiłek i zaangażowanie ucznia wynikające z wywiązywania się z obowiązków, które na niego nakłada program nauczania, jak również jego indywidualne predyspozycje do pracy na tym przedmiocie.